

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hesse_Herman-Knulp.pdb

PDB Name: Hesse Knulp

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 24.10.2008

Modification Date: 24.10.2008

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Hermann Hesse Knulp
Tři události z Knulpova života
překlad Karel Čechák

Předjaří

Počátkem devadesátých let musel náš přítel Knulp na několik neděl do nemocnice, a když ho propustili, bylo to v polovici února a za mizerného počasí, už po několika málo dnech putování dostal zase horečku a nezbylo mu než se poohlížet po přístřeší. Nouzi o přátele neměl nikdy a býval by téměř v každém městečku tohoto kraje lehce našel přátelské přijetí. Ale v tom byl tak podivně hrdý, že by to byla bývala pocta, kdyby byl od některého přítele něco přijal.

Tentokrát to byl jirchář Emil Rothfuss v Lächstetten, na něhož si vzpomněl a na jehož už zavřené domovní dveře zvečera v dešti a ve větru zaklepal. Jirchář pootevřel v horním poschodí okenici a zavolal do temné ulice: "Kdopak je tam? Nemá to čas až ve dne?"

Z Knulpa jako by rázem spadla všechna únava, jak mile uslyšel přítelův hlas. Vzpomněl si na veršiky, které před lety stvořil, když jednou s Emilem Rothfussem čtyři neděle spolu chodili světem, a ihned u domu zazpíval:

Znavený poutník sedí
v hostinci u stolu,
jistě to není nikdo jiný

než ztracený syn na cestě domů.

Jirchář prudce rozrazil okenice a hluboko se vyklonil z okna.

"Knulpe! Jsi to ty, nebo se mi to zdá?"

"Já sám!" zvolal Knulp. "Mohl bys taky sejít dolů po schodech, nebo nedáš jinak než oknem?"

S radostným pospěchem sešel přítel dolů, otevřel domovní dveře a posvětil přichozímu do obličeje malou čadící olejovou lampou, až zamžikal.

"Teď ale ať už jsi uvnitř!" zvolal rozčileně a vlekl přítele do domu. "S povídáním počkej. Zbylo ještě něco od večere a nocleh dostaneš taky. Pane Bože, v takovém nečase! A co, boty máš v pořádku?"

Knulp mu dopřál, ať se dotazuje a podivuje, na schodišti si pečlivě spustil ohnuté nohavice a stoupal jistě temnotou, ačkoli do domu čtyři léta nevstročil.

Nahoře na chodbě, než vstoupil do světnice, se na okamžik zasta-

vil a jircháře, který ho zval dál, zadržel za ruku.

"Povídám," děl šeptem, "ty ses ovšem oženil?"

"To víš, že jo."

"No proto. Podívej, tvá paní mne nezná; mohlo by se stát, že by jí to moc velkou radost nedělalo. Nerad bych vás rušil."

"Co tě napadá rušit!" smál se Rothfuss, rozevřel do široka dveře a nutil Knulpa do jasné světnice. Nad velkým jídelním stolem visela na třech řetězech velká petrolejová lampa, řídký tabákový kouř se rozplýval ve vzduchu a v čmouhách se vinul k horkému cylindru, kde prudce zavlál a ztratil se. Na stole ležely noviny a měchuřina plná tabáku a z úzké pohovky od protější stěny seskočila mladá paní domu, zpola rozespálá a rozpačitá, jako by ji vyrušili z dřímoty a nechtěla to dát na sobě znát. Knulp zamžikal očima jakoby popleten ostrým světlem, podíval se paní do jejich šedých očí a se zdvořilou úklonou jí podal ruku.

"Tak to je ona," řekl mistr s úsměvem. "A to je Knulp, přítel Knulp, víš, o němž jsme už mluvili. Samozřejmě je naším hostem a vyspí se na tovaryšské posteli. Je přec volná. Ale nejdřív si dáme skleničku moštu a Knulp musí dostat něco k snědku. Byla tu přec ještě jitrnice, ne?"

Mistrová vyběhla ven a Knulp se díval za ní.

"Trošku jsme ji přec jenom poděsili," mínil potichu. Ale Rothfuss nechtěl ani slyšet.

"Děti ještě nemáte?" otázal se Knulp.

Vtom už vešla nesouc na cínové misce jitrnici a kladouc vedle ní na prostředek prkýnko s půlbochníkem černého chleba, pečlivě obráceného skrojkem dolů, kolem něhož se kruhem vinul vyřezávaný nápis: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.

"Víš-li pak, Lízo, na co se mě Knulp právě ptal?"

"Dej pokoj!" bránil se Knulp. A obrátil se se smíchem k paní domu: "S dovolením tedy, paní mistrová." Rothfuss však nepovolil.

"Nemáme-li děti, se ptal."

"Kdepak!" zvolala se smíchem a zase ihned odběhla.

"A nemáte?" optal se Knulp, když byla venku.

"Ne, nemáme. Víš, dává si na čas, a pro ty první léta je to lepší. Dej se však do toho a ať ti chutná!"

Ted' přinášela paní modrošedý kameninový džbán s moštem, po-

stavila k němu tři sklenice a pak je vrchovatě nalila. Počínala si zručně, Knulp ji sledoval a usmíval se.

"Ať slouží ke zdraví, kamaráde!" zvolal mistr a chystal se s Knulpem si přit'uknout. Ten však galantně odvětil: "Nejdřív dámám. Na vaše stálé zdraví, paní mistrová! Na tvoje, kamaráde -"

Přit'ukli si a napili se, a Rothfuss zářil radostí a pomrkával po své paní, zda si všimla, jaké báječné způsoby má jeho přítel.

Ta si však toho všimla už dávno.

"Vidíš," pravila, "pan Knulp je zdvořilejší než ty, ví, co se sluší."

"Ale prosím," soudil host, "každý si vede tak, jak se tomu naučil. Co se způsobů týče, to byste mne lehce přivedla do úzkých, paní mistrová. Ale jak pěkně vy jste prostírala, jako v nejlepším hotelu."

"To máš pravdu," smál se mistr, "tomu se také vyučila."

"Cože, kdepak? Váš pantatínek je hostinský?"

"Ale ne, ten je už dávno v zemi, sotva se na něho pamatuju. Pár let jsem obsluhovala U vola, znáte-li to tam."

"U vola? To býval nejlepší hostinec v Lächstetten," chválil Knulp.

"A taky jím ještě je, že, Emile? Mívali jsme u nás ubytovány skoro jen samé obchodní cestující a turisty."

"To vám věřím, paní mistrová. Tam se vám jistě vedlo dobře, a jistě jste si tam něco zašetrila! Ale vlastní domácnost je přece jen lepší, že?"

Pomalů a s požitkem si mazal jitrnici na chleba, čistě staženou kůži kladl na okraj talíře a po doušcích upíjel dobrého žlutého jablečného moštu. Mistr přihlížel s uspokojením a vážností tomu, jak svýma štíhlýma, jemnýma rukama čistě a hravě dělal vše, co se patří, a taky paní domu si toho všimla.

"Nějak zvlášť znamenitě však nevypadáš," vytkl mu pak Emil Rothfuss, a tak musel Knulp přiznat, že v poslední době se mu nedařilo valně a že byl v nemocnici. Všechno, co se mu přičilo, však zamlčel. Když se ho pak přítel optal, co si teď počne, a srdečně mu nabídl celé zaopatření, na jak dlouho bude chtít, bylo to jistě to, co Knulp očekával a s čím počítal, ale on uhnul jako v návalu plachosti, zběžně poděkoval a domluvu o těchto věcech odročil na ráno.

"O tom si můžeme popovídat třeba zítra nebo pozítří," prohlásil nedbale, "chválabohu není všem dnům konec, a nějakou chvíli tu zůstanu tak jak tak."

Nerad si dělal plány a nerad sliboval na dlouhou dobu dopředu. Nebyl-li si jist, že bude moci volně naložit se zítřkem, necítil se ve své kůži.

"Kdybych tu opravdu měl nějakou dobu pobýt," začal pak znova, "musil bys mne přihlásit jako svého tovaryše."

"To je nápad!" zasmál se mistr. "Ty a tovaryšem u mně! Vždyť jirchářskou ani neděláš."

"Nevadí, copak nerozumíš? Houby se starám o jirchářství, i když prý je to pěkné řemeslo, ale já nemám k práci vloh. Vandrovní knížce by to však prospělo, víš. A z nemocenského už pak vyjdu."

"Ukázal bys mi tu svou knížku?"

Knulp sáhl do náprsní kapsy skoro nového obleku a vyndal ji čistotně zastrčenou v pouzdře z voskovaného plátna.

Jirchář, když to uviděl, se usmál: "Ovšem, ani po skvrnky! Člověk by řekl, že ses teprv včera ráno pustil máminy sukně."

Pak se zahloubil do zápisů a razítek a samým podivem jenom potřásl hlavou: "No ne, máš to ale v pořádku! Inu, ty musíš mít všechno nóbl."

Mít vandrovní knížku v pořádku, patřilo už ke Knulpovým zálibám. Představovala ve své bezúhonnosti půvabnou fikci nebo báseň, a její úředně ověřené zápisy vyznačovaly samé věhlasné štače počestného a pracovitého života, na němž byla nápadná jen ta stěhova-vost, jak měnil často místa. Tento život, úředně ověřený knížkou, si Knulp přibásnil a na sta kouzel bylo potřebí k tomu, aby jeho ohroženou nit spřádal dál, ačkoli ve skutečnosti tropil jen málo zakázaných věcí; jako světoběžník bez práce přece jen nesl na sobě pečeť nezákonné a pohrdané existence. Dozajista sotva by se mu dařilo ve svém pěkném básnickém díle nerušeně pokračovat, kdyby mu všichni četníci nepřáli. Podle možností nechávali na pokoji tohoto veselého, zábavného človíčka, u něhož ctili jeho duchovní převahu i občasnou vážnost. Neměl takřka trestů, nedokázali mu ani krádež ani žebrotu, všude měl také vážené přátele; tak ho nechávali na pokoji stejně jako v domácnosti pěknou kočku, k níž má každý ohledy, zatím co ona tráví bezstarostně mezi pracovitými a zkušnými lidmi elegantní, vznešeně panské a bezpracné živobyty.

"Nebýt mne, byli byste ale už dávno v posteli," zvolal Knulp, zatím co zase schovával svoje doklady.

Vstal a uklonil se paní domu,

"Pojď, Emile, a ukaž mi, kde mám postel."

Mistr jej doprovázel se světlem v ruce po úzkých schodech do podstřeší a do tovaryšského pokojíčku. Tam stála u stěny prázdná železná postel a vedle ní jiná dřevěná, opatřená ložním prádlem.

"Chtěl bys ohřívací láhev do postele?" otázal se hospodář otecky.

"To by tak ještě chybělo," smál se Knulp. "Mistr ovšem žádnou nepotřebuje, má-li takovou pěknou ženušku."

"Nu, vidíš to," dokládal Rothfuss horlivě, "ležeš teď do postele v podstřešní světničce, a leckdy ještě do něčeho horšího, a někdy nemáš ani to, a pak spíš v seně. Našinec má však dům a obchod a švarnou ženu. Podívej se, tys mohl být už dávno mistrem a mohl být dál, kdybys jenom chtěl."

Knulp se zatím spěšně svlékl a chvěje se zimou zavrtal se do přikrývek.

"Víš toho ještě víc?" otázal se. "Mně se už leží dobře a můžu poslouchat."

"Já to myslím vážně, Knulpe."

"Já taky, Emile. Nemysli si však, že oženit se je tvůj vynález. Dobrou noc tedy!"

Druhého dne zůstal Knulp v posteli. Necítil se zrovna dobře a počasí bylo venku takové, že by byl sotva vyšel z domu. Jircháře, který se u něho dopoledne zastavil, poprosil, aby ho jenom nechal klidně ležet a toliko v poledne mu přinesl talíř polévky.

Tak ležel v zešeřelé podstřešní světnici celý den tiše a spokojeně, cítil, jak chlad a obtíže putování mizí, a s radostí se oddával blahému pocitu z teplého útulku. Naslouchal hustému šumotu deště na střechu a větru, který vál neklidně, měkce a už od jihu v přerývaných nárazech. Mezi tím si vždycky na půlhodinku zdříml nebo četl ve své vandrovní knihovničce, pokud na to ještě viděl; skládala se z lístků, na něž si opsal básně a říkadla, a z malého svazečku výstřížků z novin. Taky v tom bylo několik obrázků, které našel v týdenících a které si vystříhl. Dva z nich měl zvlášť rád, a jak je často vyndával, potrhaly se a roztřepily. Na jednom z nich byla herečka Eleonora Duseová, druhý zpodoboval plachetnici za silného větru na širém moři. Sever a moře silně přitahovaly Knulpa už od chlapeckých let, a několikrát se tam už i vydal, a jednou došel až do Brunšvicka. Ale tohoto tažného ptáka, který byl pořád na cestách a na žádném místě dlouho se nezdržel, hnaly podivuhodný stesk a láska k domovu znova a znova pospěchem do jižního Německa. Možná, že ztrácel svou

bezstarostnost, když přišel do končin cizího dialektu a mravu, kde se s nikým neznal a kde mu přicházelo za těžko udržet svou legendární vandrovní knížku v pořádku.

Kolem poledne přinesl jirchář nahoru polévku a chleba. Vešel zlehka a mluvil postrašeným šepotem, protože měl Knulpa za nemocného a sám od časů dětských nemocí nikdy neležel za bílého dne v posteli. Knulpovi, který se cítil už znamenitě, nestálo za námahu něco vysvětlovat a jenom ujist'oval, že už zítra zase vstane a bude zdrav.

Pozdě odpoledne ozvalo se zaklepání na dveře a protože Knulp ležel v polospánku a nedával odpovědi, vešla mistrová opatrně dovnitř a postavila na místo prázdného talíře od polévky šálek bílé kávy na stoleček u postele.

Knulp, který ji ovšem slyšel vejít, zůstal z únavy nebo z rozmaru ležet se zavřenýma očima a nedal ničím najevo, že bdí. Mistrová, s prázdným talířem v ruce, pohlédla na spáče, jehož hlava ležela na poloobnažené paži v modře kostkovaném rukávu. A protože ji upoutal jeho jemný černý vlas a téměř dětská krása jeho bezstarostného obličej, na chvíli se zastavila a prohlížela si pěkného mládence, o němž jí mistr vyprávěl tolik podivuhodného. Patřila nad zavřenýma očima na husté obočí na něžném, jasném čele a na hubené, přesto však snědé líce, na sličná, červená ústa a na štíhlý krk a líbilo se jí všecko, a rozpomněla se na dobu, kdy jako číšnice U vola se tu a tam v jarním mámení dala pomilovat takovým cizím pěkným chlapcem.

Vtom jak se zasněna a lehce vzrušena poněkud předklonila, aby spatřila celý obličej, sjela jí cínová lžice s talíře a udeřila o zem, z čehož se v tichu a v znepokojivé tajemnosti místa pořádně vyděsila.

Tu otevřel Knulp oči, pomalu a nevědomky, jako by byl tvrdě spal. Otočil hlavu, podržel si na chvíli ruku na očích a s úsměvem pravil: "A to se podívejme, paní mistrová! A donesla mi kávu! O dobré, horké kávě se mi právě teď zdálo. Tedy pěkně děkuju, paní Rothfussová! Kolikpak-máme hodin?"

"Čtyři," vyhrkla. "Teď to jenom vypijte, pokud je to horké, pak si nádobí zase odnesu."

S tím odběhla, jako by měla zmeškat. Knulp se díval za ní a poslouchal, jak samým spěchem mizí po schodech dole. V jeho očích vyvstalo podivení a zavrtěl několikrát hlavou, pak po ptačím tiše

hvízdal a dal se do kávy.

Hodinu po setmění mu byla dlouhá chvíle, cítil se dobře a výtečně si odpočal, a dostal chuť zase trochu přijít mezi lidi. Pohodlně vstal, oblékl se, jako lasička se potmě tiše vykradl se schodů a vytratil se nepozorovaně z domu. Vítr dosud foukal prudce a vlhce od jihozápadu, ale už nepršelo a nebe se trhlo do velkých a jasných skvrn.

Slidivě se potloukal Knulp večerními ulicemi a po opuštěném tržišti, postavil se pak do otevřených vrat kovárny, přihlížel, jak učedníci uklízejí, dal se do rozprávky s tovaryšem a držel zkřehlé ruce nad dohasínajícím ohništěm. Přitom se tak mimochodem vyptal na mnohého známého z města, dal si povědět o úmrtích a svatbách a kováře nechal při tom, že ho pokládal za kolegu, protože mu byla běžná hantýrka všech řemesel.

Zatím postavila paní Rothfussová na večerní polévku, cinkala nádobím na píce a naloupala brambor, a když s tím byla hotova a polévku odstavila na malý oheň, s kuchyňskou lampou odešla do pokoje a postavila se před zrcadlo. Shledala, co hledala: plnou, svěží tvář s modrošedýma očima, a co se jí zdálo, že je třeba upravit na vlasech, uvedla hbitými prsty rychle do pořádku. Pak si otřela před chvilkou umyté ruce znova do zástěry, vzala lampičku do ruky a rychle vystoupila do podstřeší.

Zlehka zaklepala na dveře tovaryšské světnice, pak znova o něco hlasitěji, a když se odpověď neozvala, postavila lampu na zem a oběma rukama opatrně otevřela dveře, aby nezavrzaly. Po špičkách vešla, udělala krok a nahmátla židli u postele.

"Spíte?" ozvala se polohlasem. A ještě jednou: "Spíte? Jdu si jenom pro nádobí."

Když se nikde nic nehnulo a ani dech nebylo slyšet, sáhla rukou na postel, ale hned ji zase odtáhla s nepříjemným pocitem a běžela pro lampu. Když však shledala světnici prázdnou a postel pečlivě ustlanou, také polštáře a pérovou pokrývku rozhozeny, odběhla zmatena, půl strachem, půl zklamáním, zase zpět do kuchyně.

O půl hodiny později, když jirchář přišel nahoru k večeři a už bylo prostřeno, dělalo to paní starosti, ale nenašla tolik odvahy, aby jirchářovi pověděla o své návštěvě v podkroví. Tu se dole otevřela vrata, lehký krok zazněl dlaždičkovou chodbou a točitými schody nahoru, a už tu stál Knulp, sňal s hlavy pěkný hnědý klobouk a přál dobrého večera.

"Ale odkudpak to jdeš?" zvolal mistr udiveně. "Stůně, a přitom běhá po nocích ! Vždyť z toho můžeš mít smrt."

"Máš pravdu," odvětil Knulp. "Pozdrav Bůh, paní Rothfussová, přicházím právě včas. Vaši dobrou polévku cítím až z tržiště, ta tu smrt už zažene."

Sesedli se k večeři. Domácímu pánovi bylo do řeči a chlubil se svou domácností a svým stavem mistra. Škádlił hosta a zase mu vážně domlouval, aby přec už jednou toho věčného toulání a nicnedělání nechal. Knulp poslouchal a zřídka odpovídal, a mistrová neřekla ani slova. Zlobila se na svého muže, který jí připadal hrubý vedle způsobilého a hezkého Knulpa, a dávala hostu najevo svoje dobré mínění tím, že si hleděla pečlivě obsluhy. Když odbila desátá, dal Knulp dobrou noc a vyprosil si jirchářovu břitvu.

"Dbáš na sebe," chválil Rothfuss, když mu podával břitvu. "Sotva tě to zavede na bradě, už musí vousy dolů. Tak dobrou noc, a hled' se polepšit."

Ještě než vstoupil k sobě do světnice, naklonil se do malého okénka nahoře na schodech k půdě, aby se ještě na chvilku podíval po počasí a po sousedstvu. Vítr se už skoro utišil a mezi střechami vyvstal černý kus nebe, na němž plály jasné vlhce se třpytící hvězdy.

Už se chystal schovat hlavu a zavřít okno, když se právě naproti v sousedním domě pojednou rozsvětilo okénko. Spatřil malou nízkou světničku, navlas podobnou jeho, do níž vešla mladá služtička se svíčkou v mosazném svícnu v ruce a v levici s velkým džbánem vody, jež postavila na zem. Pak si posvítla svíčkou na úzkou dívčí postel, která zvala skromně a čistotně svou hrubou červenou vlněnou pokrývkou k spánku. Odstavila svícen, nebylo vidět ani kam, a posadila se na nízký zeleně natřený kufřík, jaký mívají všechna služebná děvčata.

Jakmile se začala rozvíjet tato neočekávaná scéna, Knulp okamžitě sfoukl vlastní světlo, aby nebyl spatřen, a stál nyní tiše a na číhané vykloněn z vikýře.

Služtička naproti byla typ, který se mu líbil. Bylo jí snad osmnáct či devatenáct, nijak právě velká, a měla snědý dobrý obličej s hnědýma očima a tmavé husté vlasy. Ta tichá příjemná tvář nevyzírala právě vesele

a ona osůbka seděla na své zelené truhle zkormouceně a smutně, takže Knulp, který znal svět a taky dívky, mohl si pomyslet, že to děvče nemůže být příliš dlouho se svou truhlou mezi cizími

lidmi a že ji trápí stesk po domově. Složila své hubené hnědé paže v klíně a hledala letmou útěchu v tom, že ještě před ulehnutím chvilku si posedí na svém skrovném majetečku a že bude vzpomínat na svou světničku doma.

Stejně tak bez hnutí jako ona ve světničce zůstal Knulp v okně a hleděl s podivuhodným napětím do malého cizího lidského života, který tak nevinně opatroval ve světle svíčky své milé starosti a nemyslel na žádného diváka. Viděl, jak hnědýma dobromyslnýma očima potemněle rozevřenýma vyhlíží odnaproti, pak zase klopí zrak pod dlouhými brvami, jak na snědých dětských líčkách jemně pohrává červenavé světlo, viděl na hubených mladých rukou, jak jsou unavené a jak ještě o chvilku odkládají poslední maličkost odstrojit se, zatím co odpočívají na tmavomodrých bavlněných šatech.

Konečně pozvedla dívčinka s povzdechem hlavu s těžkými copy, spletenými do věnce, vzhledla zamyšleně, přesto však o nic méně starostlivě, do prázdna a shýbla se pak prudce, aby si rozvázala šňůrky u střevíců.

Knulp byl by už teď nerad odcházel, ale zdálo se mu nespravedlivé a téměř kruté, přihlížet, jak se to nebohé dítě svléká. Byl by na ni rád zavolal, trochu si s ní popovídal, a až by se rozloučil žertem, nechal ji pak trochu veselejší jít spat. Ale strachoval se, že by se polekala a zhasila světlo, kdyby na ni zavolal. Místo toho však vyzkoušel jeden ze svých kousků. Začal zcela jemňounce a tence pohvizdovat, jakoby z dálky a zapískal písničku "V chladném údolu, tam mlýnské kolo zní" a podařilo se mu to dokázat tak sladce a něžně, že děvče pěknou chvilku naslouchalo, aniž by vlastně vědělo, co to je, a teprve při třetí sloce pomalu vstalo a po slouchajíc přistoupilo k oknu.

Vystrčila hlavu ven a zaposlouchala se, a Knulp dále potichu pískal. Podle melodie pokyvovala chvilku hlavou do taktu, pak najednou vzhledla a poznala, odkud ta hudba přichází.

"Je tam někdo naproti?" otázala se polohlasem.

"Jenom jakýsi jirchářský," zazněla stejně tichá odpověď. "Nechtěl bych pannu rušit ve spaní. Zastesklo se mi jenom trochu po domově a tak jsem si zapískal písničku. Znáš však taky veselou. -Děvče, jsi tu taky cizí?"

"Jsem z Černého lesa."

"Aha, z Černého lesa. Já taky, to jsme tedy krajané. Jak se ti líbí v

Lächstetten? Mně ani za mák."

"Oh, nedovedu povědět, jsem tu teprv týden. Ale moc se mi tu taky nelíbí. Už jste tu delší dobu?"

"Ne, tři dny. Ale krajané si tykají; že?"

"Kdepak, nemohu, vždyť se přece ani neznáme."

"Co není, může být. Nescházejí se hory s horami, ale lidé s lidmi. Odkudpak jste, slečno?"

"Ani to neznáte."

"Kdopak ví? Či má to zůstat tajemstvím?"

"Z Achthausen. Je to taková samota."

"Ale pěkná, co? Zpředu v rohu stojí kaplička, a taky je tam mlýn nebo pila, kde mají velkého žlutého bernardýna. Je to tak, nebo není?"

"Jémináčku, Vello!"

Když poznala, že se vyzná u nich doma a že tam skutečně byl, spadla s ní nedůvěra a stísněnost a dodala si smělosti.

"A znáte taky Ondřeje Flicka?" vyhrkla.

"Kdepak, neznám tam nikoho. Ale že je to váš otec?"

"Ano."

"Tak, tak, to jste tedy Flickův děvče, a vědět teď ještě k tomu vaše křestní, mohl bych napsat kartičku, až někdy zase půjdu Achthause-nem."

"To chcete už zase pryč?"

"To nechci, ale rád bych věděl vaše jméno, panno Flicková."

"I kdepak, já vaše taky neznám."

"To mne mrzí, ale dá se to napravit. Jmenuju se Karel Eberhard, a až se pak sejdem ve dne, pak už budete vědět, jak mi říkat, a jak mám říkat já vám?"

"Barbara. "Teď" je to v pořádku a pěkně děkuju. Ale těžko se to vaše jméno vyslovuje, a vsadil bych se nevím oč, že vám doma říkali Baruško."

"To taky říkali. Když vy to už všechno víte, načpak se tolik ptáte? Ale teď už toho musíme nechat. Dobrou noc, jircháři."

"Dobrou noc, panno Baruško. Taky se dobře vyspěte, a protože jste to vy, ještě jednu vám zapískám. Neutíkejte, nic to nestojí."

A pak začal a pískal dovedně halekavý nápěv se zdvojenými tóny a trylky, že to jiskřilo jako hudba k tanci. Užasle naslouchala takové dovednosti, a když to utichlo, zavřela tiše okenici, zastrčila ji, zatím

co Knulp bez světla se ubíral do své světničky.

Ráno pak vstal Knulp tentokrát časně a oholil se jirchářovou břitvou. Jirchář nosil však už po léta plnovous, a břitva byla tak zanedbaná, že ji Knulp musel obtahovat na řemeni dobrou půlhodinu, než se s ní mohl oholit. Když byl s tím hotov, navlékl si kabát, a s botami v ruce sešel do kuchyně, kde bylo teplo a kde už to vonělo kávou. Požádal mistrovou o kartáč a leštadlo na boty.

"I kdepak!" zvolala, "to není nic pro mužského. Dejte to sem, já to udělám."

Nepřipustil to však, a když konečně s rozpačitým úsměvem postavila před něho čistící nářadí, vykonal tu práci důkladně, čistotně a přitom hravě jako člověk, který jenom příležitostně a z rozmaru, pak ale s pečlivostí a chutí to udělá.

"To si dám líbit," chválila paní a prohlížela si ho. "Celý se jenom lesknete, zrovna jako byste se chystal za děvčetem."

"Ó, to bych taky nejraději udělal."

"To vám věřím. Jistě máte fešandu." Zasmála se zase dotěrně. "A není jich víc než jedna?"

"Ba ne, to by nebylo pěkné," káral Knulp vesele. "Mohu vám ukázat i její obrázek."

Chtivě přistoupila, zatím co vyndával z náprsní kapsy pouzdro z voskovaného plátna a hledal obrázek Duseové. Se zájmem prohlížela si lístek.

"Moc jí to sluší," začala opatrně chválit, "vždyť je to málem opravdová dáma. Jen co je pravda, tlustá však moc není. Nechybí jí něco?"

"Pokud vím, nic. Tak, a teď půjdu za kamarádem, už ho slyším ve světnici."

Zašel tam a pozdravil se s jirchářem. Světnice byla umetena a světlé vykládání, hodiny, zrcadlo a fotografie na stěně vyhlížely přívětivě a po domácku. Mít čistou světnici, pomyslel si Knulp, není v zimě k zahoezení, ale oženit se kvůli tomu se přece jenom nevyplatí. Zalíbení, které v něm mistrová našla, nedělalo mu žádnou radost.

Když posnídali bílou kávu, doprovodil mistra Rothfussa na dvůr a pod kůlnu a dal si ukázat celé jirchářství. Vyznal se skoro ve všech řemeslech a kladl mu tak znalecké otázky, že jeho přítel nad tím žasl.

"Odkudpak to všechno znáš?" dotazoval se ho živě. "Člověk by měl za to, že jsi opravdu jirchářský tovaryš nebo žeš jím kdysi byl."

"Člověk se leccemu přiučí, když cestuje," řekl Knulp odměřeně. "Ostatně pokud se jirchářství týče, sám jsi mi dělal učebního pána, copak to už nevíš? Před šesti sedmi roky, když jsme spolu krajánkovali, musels mi to všechno vyprávět."

"A ty si to ještě pamatuješ?"

"Jen něco z toho, Emile. Ale teď už tě nebudu rušit. Škoda, byl bych ti rád trochu pomohl, je tady dole však tak vlhko a k zalknutí a mne to dráždí ke kašli. Tak nazdar, kamaráde, zajdu si trochu do města, než začne pršet."

Když vyšel z domu a dal se loudavě Jirchářskou k městu s po-šoupnutým hnědým kloboukem trochu do týla, postavil se Rothfuss do dveří a díval se za ním, jak vykartáčován a vyhýbaje se kalužím lehce a svižně si to vykračuje.

"Vlastně je mu dobře," pomyslel si mistr s trochou závisti. A zatím co se vracel ke svým jámám, myslel na přítele a podivína, který si nic od života nežádal, než aby mohl přihlížet, a nedovedl říci, zda je to náročnost nebo skromnost. Člověk pracující a úspěšný má se mnohem lépe, ale neuchová si pěkné jemné ruce a nedovede si vykračovat tak lehce a pružně. Jistě, Knulp měl pravdu, když si dělal, co se mu hodilo a v čem ho nemohl kdekdo napodobovat: jako dítě všechny oslovovat a získávat pro sebe, pannám a paním pěkné věci říkat a každý den mít neděli. Lidé ho nechávali takového, jaký byl, a když se mu zrovna nevedlo a potřeboval přístřeší, přijímali ho s potěšením a dělalo jim to čest, a málem museli mu být za to vděční, protože v domě všechno oblažoval a prosvětloval.

Zatím procházel jeho host zvědavě a spokojeně městečkem, hvízdal si skrze zuby vojenský pochod a dal se beze spěchu do hledání míst a lidí, které znal od dřívějška. Nejdřív se vydal na příkrě stoupající předměstí za jedním chudým krejčíkem, který měl smůlu, že nedělal nic než záplatoval staré kalhoty, ale sotvakdy šil šaty, i když něco dovedla měl kdysi vyhlídky, že pracoval v dobrých dílnách. Brzy se však oženil a hned měl několik dětí a ženu, které chyběl smysl pro domácnost.

Tohoto krejčího Schlotterbecka Knulp hledal, až ho našel ve třetím poschodí zadního traktu jednoho domu na předměstí. Malá dílnička visela jako klec ve vzduchu nad bezednem, protože dům stál na svahu údolí, a když jste se podívali z okna dolů, neměli jste pod sebou jenom ta tři poschodí, ale pod domem se prudce svažoval kopec

dolů, až vás jímala závrať, s chudičkými sráznými zahradami a travnatými svahy, kde se ztratil v šedivé změti výstupků zadních domovních traktů, slepičích dvorečků, kozích chlívků a králikáren, a nejbližší střechy, na něž jste shlíželi, byly už za těmi zpustlými pozemky titěrné a hluboko dole v údolí. Zato krejčovská dílna byla jasná a vzdušná a u širokého stolu u okna sedával pilný Schlotterbeck vysoko nad světem jako hlídač na majáku.

"Tě bůh, Schlotterbecku," řekl Knulp na prahu a mistr oslněn světlem zvědavě se podíval po dveřích přimhuřuje oči.

"Ouha, Knulp!" zvolal rozjařeně a podával mu ruku. "Tak zase u nás? A kde co chybí, že ses vydal za mnou nahoru?"

Knulp si přitáhl třínožku a posadil se na ni.

"Dej sem jehlu a kousek nití, hnědou, ale tu nejlepší, nastane prohlídka."

Sňal kabát a vestu, našel si nit, navlékl jehlu, a bedlivě prohlédl celý oblek, který vypadal ještě znamenitě a skoro nově, a ihned na něm uvedl pečlivými prsty do pořádku každé chatrnější místo, každý kousek uvolněné lemovky, každý napolo utržený knoflík.

"A co jinak?" vyptával se Schlotterbeck. "Počasí za moc nestojí. Ale konečně, když je člověk zdravý a nemá rodinu -"

Knulp si polemicky odkašlal.

"Ba ano," řekl netečně. "Pán dopouští déšť na spravedlivé i nespravedlivé, a jenom krejčí si sedí v suchu. Pořád si naříkáš, Schlot-terbecku?"

"Ach, Knulpe, já nic neříkám. Ale slyšíš, jak děcka vedle povy-kují. Mám jich teď pět. Tak tu sedím, dře se do úpadu do noci a na nic to nechce stačit. A ty si chodíš po procházkách!"

"Mýlíš se, starý příteli. Čtyři pět neděl jsem si poležel v nemocnici v Neustadtu, a tam si každého nechají jenom tak dlouho, pokud to nejnutněji potřebuje, a nikdo taky tam ani déle nezůstane. Podivuhodné jsou cesty Páně, příteli Schlotterbecku."

"Nech těch průpovědí!"

"Copak už nejsi pobožný, nu? Já, abych se jím stal, přišel jsem právě za tebou. Tak jak to je, ty pecivále?"

"Dej mi pokoj s pobožností! Říkáš, žeš byl ve špitále? Ale to je mně opravdu líto."

"Už není třeba, už je to za námi. A teď mluv ty: jak je to s knihou Sirach a se Zjevením? Víš v nemocnici měl jsem čas, a byla tam i

bible, skoro celou jsem si ji přečetl, tak se mohu teď dát taky líp do hovoru. Je to zvláštní kniha, ta bible."

"To máš pravdu. Zvláštní a polovička musí být vyhaná, protože jedno s druhým nesouvisí. Ty tomu snad rozumíš lépe, vždyť tys chodil kdysi do latinských škol."

"Z toho mi málo zůstalo."

"Vidiš, Knulpe -" Krejčí si odplivl otevřeným oknem a zadíval se velkýma očima a s rozhořčeným obličejem do hloubky. "Podívej se, Knulpe, tu zbožnost nechme. Nic s tím není a kašlu na to, říkám ti. Kašlu na to!"

Pocestný si ho zamyšleně prohlížel.

"Tak, tak. Tím je však mnoho řečeno, starý příteli. Mně se zdá, že v bibli se čtou docela rozumné věci."

"Ano, ale když listuješ o kus dál, pak tam vždycky stojí někde pravý opak. Ne, já jsem se s tím navždycky vypořádal."

Knulp vstal a sáhl po žehličce.

"Nedal bys mi tam pár uhlíků?" požádal mistra.

"K čemupak?"

"Chtěl bych si trochu přežehlit vestu, víš, a klobouku by to taky prospělo, po tom dešti."

"Vždycky nóbl!" zvolal Schlotterbeck trochu pohněvaně. "Načpak ti to je být jako hrabě, když přece jen jsi nuzák?"

Knulp se tiše usmál. "Vypadá to k světu a dělá mi to radost, a ne-uděláš-li to ze zbožnosti, uděláš to prostě, že jsi pašák a kvůli starému kamarádu, že?"

Krejčí vyšel ze dveří a brzy se zase vrátil s horkou žehličkou.

"Tak je to v pořádku," chválil si to Knulp. "Děkuju pěkně!"

Opatrně jal se žehlit okraj klobouku, ale protože se v tom tak nevyznal jako v šití, vzal mu přítel žehličku z ruky a udělal mu to sám.

"To si dám líbit," pravil Knulp vděčně. "Teď je to zase sváteční klobouk. Hled' však, krejčí, žádáš toho na bibli mnoho. To, co je pravda, a jak to vlastně v životě chodí, to si musí každý sám vymyslet a z žádné knihy se tomu nenaučí, to soudím o tom já. Bible je stará, a dřív se leccos nevědělo, co známe a víme dnes; ale přesto tam stojí mnoho pěkného a dobrého, a taky pravdivého. Místy mně to připadlo jako hezká obrázková kniha, víš. Jak to děvče Ruth jde polem a sbírá zbylé klasy, to je znamenité, a člověk v tom cítí to nejkrásnější horké léto, nebo když Spasitel usedá k malým dětem a

myslí si : oč vás mám raději než všechny ty staré s tou jejich pýchou dohromady. Mám zato, že v tom má pravdu, a z toho nám plyne od něho poučení."

"Nu, to ano," přitakal Schlotterbeck a přece jen mu nechtěl dát tak docela za pravdu. "Ale přece je jenom jednodušší, když to uděláme s dětmi jiných lidí, než když jich sami máme pět a nevíme, čím je nakrmit."

Zase se rozmrzel a zahořkl, a Knulp se nemohl na to dívat. Přál si, aby mu mohl ještě něco dobrého říci, dříve než odejde. Trošinku se zamyslel. Pak se ke krejčímu naklonil, podíval se mu svýma světlýma očima zblízka a vážně do tváře a tiše řekl: "Což nemáš je rád, ty svoje děti?"

Polekán vypouil na něho krejčí oči. "Ale ovšem, co si taky myslíš. Samozřejmě, že je mám rád, zvláště toho největšího."

Knulp přikývl velmi vážně.

"Půjdu teď, Schlotterbecku, a pěkně ti děkuju. Vesta je teď k nezaplacení. - A pak, raduj se se svými dětmi a měj je rád, to už je, jako by se zpola najedli a napili. Dej pozor, já ti něco povím, co nikdo neví a nemusíš se o tom taky dál šířit."

Mistr se mu zadíval pozorně a překonán do světlých očí, které velmi zvážněly. Knulp mluvil teď tak tiše, že krejčího stálo námahu, aby mu rozuměl.

"Podívej se na mne! Závidíš mi a myslíš si: ten se má, nemá rodinu a nemá starosti! Ale není tomu tak.

Představ si, mám dítě, dvouletého kloučka, jehož se ujali cizí lidé, protože otec je neznám a matka v šestineděli zemřela. To město ti nepovím, kde ten chlapec je; já to vím, a když tam přijdu, pak se plížím kolem domu a stojím u plotu a čekám, a mám-li štěstí a kloučka uvidím, pak ho nesmím ani pohlídat, ani ho políbit, leda že mu zapískám, když jdu kolem. - Tak to je, a teď sbohem, a buď rád, že máš děti!"

Knulp pokračoval v pochůzce po městě, postál chvíli v rozprávce u okna do soustružnickovy dílny a

přihlížel spádne hře kudrnatých hoblin, pozdravil se cestou taky se strážníkem, s kterým se dobře znal a který mu podal šnupáček ze své březové tabatěrky. Všude se dovídal významné i malicherné události ze života rodin a řemesel, slyšel o předčasně smrti ženy městského účtovníka, o nezdárném starostově synu, sám pak vypravoval, co je nového na jiných místech, a těšila ho ta slabounká kratochvilná páska, která ho jako zná-

mého a přítele a pamětníka spojovala tu a tam se životem usedlíků a poctivců. Byla sobota a tak se v průjezdě jakéhosi pivovaru pozeptal bednářských chasníků, kde se dnes večer a zítra tancuje. Byla toho řádka, ale nejlepší tancovačka byla U Iva v Gertelfin-gen, jenom půl hodiny odtud. Tam se rozhodl zavést Barborku ze sousedního domu.

Bylo k polednímu, a když vystupoval po schodech Rothfussova domu, ovanula ho z kuchyně příjemná silná vůně. Zastavil se a lokal s chlapeckou rozkoší a zvědavostí chvějícími se nozdrami pochoutku. Ale jakkoli při šel tiše, přece jen ho uslyšeli. Paní mistrová otevřela kuchyňské dveře a přátelsky se do nich postavila, obklopena vůní z jídel.

"Pozdrav Pánbůh, pane Knulp," řekla laskavě, "to je v pořádku, že jdete tak časně. Máme dnes totiž játrové knedlíčky, víte, a tak jsem si řekla, že bych pro vás mohla kus jater usmažit zvlášť, máte-li to radši. Co myslíte?"

Knulp si pohládl vous a kavalírsky se uklonil.

"Ale pročpak bych měl mít něco zvláštního, já jsem rád, když je nějaká polévka."

"Ale co, když stůněme, má být o nás pořádně postaráno, odkud-pak máme nabrat sil? Ale možná, že nemáte játra vůbec rád? Znáš takové."

Skromně se usmál.

"Oh, k těm nepatřím, talíř plný játrových knedlíčků, to je sváteční jídlo, a kdybych to do smrti mohl každou neděli jíst, byl bych zcela spokojen."

"U nás vám nic chybět nebude. To bych byla pěkná kuchařka. Ale teď jenom si řekněte, zbylo kus jater, já jsem je pro vás schovala. Udělalo by vám to dobře."

Přistoupila blíž a povzbudivě se mu usmívala do tváře. Rozuměl dobře, jak to myslila, a pěkná byla taky, ale on dělal, jako by nic nepozoroval. Hrál si se svým pěkným plstěným kloboukem, který mu chudák krejčí nažehlil, a díval se stranou.

"Děkuju, paní mistrová, děkuju pěkně za dobrou vůli. Ale knedlíčky jsou mi opravdu milejší. Vy mne u vás zpovykáte ažaž."

Usmála se a pohrozila mu ukazováčkem.

"Nedělejte ze sebe upejpaového, já vám to stejně nevěřím. Tedy knedlíčky a pořádně cibule, že?"

"To už nemohu říci ne."

Odběhla starostlivě zase k plotně a on se posadil ve světnici, kde už bylo prostřeno. Četl včerejší noviny, až přišel mistr a podávala se polévka. Pojedli a po jídle hráli ve třech čtvrthodinku karty, přičemž udivoval Knulp hostitelku několika novými, smělymi a půvabnými hříčkami s kartami. Dovedl také s hráčskou ledabylostí míchat a bleskově rovnat karty, s elegancí vynášel kartu na stůl a občas přejížděl palcem okraje karet. Mistr přihlížel s podivem a shovívavě, jako když pracovník a měšťan snáší podívanou na nevýnosné kousky. Mistrová si však všímala se znaleckou účastí těchto známek svěťáckého způsobu života. Její pohled pozorně sledoval jeho dlouhé, jemné ruce, které neznetvořila žádná těžká práce. Malými okenními tabulemi pronikalo do světnice mdlé, chvějivé sluneční světlo na stůl a na karty, v rozmarné únavě si pohrávalo s ostrými stíny, které vrhaly předměty a vírně se chvělo na modře natřeném stropě. Knulp to všechno vnímal jiskrnými očima: hru únorového slunce, tichou pohodu domu, vážnou přítelovu tvář pracovitého řemeslníka a tajené pohledy hezké ženy. Nelíbilo se mu to, neviděl v tom ani cíl ani štěstí. Kdybych byl zdrav, myslel si, a kdyby bylo léto, nezůstal bych tu ani hodinu.

"Půjdu trochu na sluníčko," řekl, když Rothfuss složil karty a podíval se po hodinách. Sešel s mistrem se schodů, nechal ho v sušárně u jeho kůží a ztratil se v pusté uzounké travnaté zahradě, kterou přerušovaly jenom tříselné jámy, a která sahala až k říčce. Tam si jirchář postavil malou lávku, na níž plavil svoje

kůže. Na tuto lávku se Knulp posadil, spustil chodidla nad hladinu tiše a bystře plynoucí vody, pobaveně se ohlédl po rychlých tmavých rybách, které pod ním prchaly, a dal se pak zvědavě do zkoumání této končiny, protože hledal příležitost jak pro mluvit s tou služičkou odnaproti.

Zahrady spolu sousedily a byly odděleny špatně udržovaným laťkovým plotem a dole u vody, kde už sloupky plotu dávno ztrouchnivěly a zmizely, dalo se bez překážky přejít z jednoho pozemku na druhý. Sousedova zahrada byla pěstěna daleko pečlivěji než pustá travnatá zahrada jirchářova. Byly tam čtyři řady zarostlých a propadlých záhonů, jak už to bývá po zimě, na dvou tam rostl podběl a špenát, který prezimoval, růžové keře byly ještě ohnuty s korunami zahrnutými zemí. Opodál stály ztepilé smrky, v nichž se skrýval dům.

Nehlučně pronikl Knulp až k nim, když si byl obhlédl cizí zahradu, a uviděl skrze stromy dům s kuchyní obrácenou dozadu a ani dlouho nečekal, když spatřil v kuchyni, jak to děvče s vyhrnutými rukávy uklízí. Domácí paní byla tam taky a poroučela a poučovala dost a dost, jak už to bývá u žen, které si nerady platí samostatné děvče, aby pak po roce střídající se děvčata, když už jsou z domu, vychvalovaly do nebe. Svoje pokyny a stesky pronášela tónem, v němž nebylo zloby, a děvče se tvářilo, že už si na to zvyklo, a dělalo svou práci bez rozpaků a úslužně.

Vetřelec stál opřen o strom a natahoval krk, zvědavý a ostražitý jako lovec, a naslouchal s tichou trpělivostí jako muž, jemuž nezáleží na čase a jenž si zvykl podílet se na životě jako divák a posluchač. Těšil se pohledem na děvče, když je zahlédl oknem a z dialektu pa-nina usoudil, že není zdejší, nýbrž že pochází z údolí položeného několik hodin cesty v horách. Tiše naslouchal a půl hodiny nebo hodinu hryzl voňavou jedlovou větvičku, až paní zmizela a v kuchyni se rozhostilo ticho.

Vyčkal ještě chvíli, pak opatrně vykročil a zaťukal suchou větvíčkou na kuchyňské okno. Děvče to nepostřehlo a musel zaklepat ještě dvakrát. Tu přistoupila k přivřenému oknu, otevřela je dokořán a vyhlédla ven.

"Copak vy tu děláte?" zvolala polohlasem. "Málem bych se byla vylekala."

"Mě přece jenom ne," minil Knulp a smál se. "Chtěl jsem jenom dát pozdravení a podívat se, jak se daří. A když už je dnes sobota, rád bych se optal, zda snad zítra odpoledne nemáte volno na malou procházku."

Podívala se na něho a zavrtěla hlavou, ale vtom se zatvářila tak beznadějně smutně, protože jí to přišlo dočista líto.

"Kdepak," řekla přátelsky, "zítra nemám volno, zajdu jen dopoledne do kostela."

"Tak tedy," broukal si Knulp. "To byste jistě mohla dnes večer jít sebou."

"Dneska večer? Což o to, to bych měla kdy, ale chci napsat dopis našim."

"To ještě napíšete potom o nějakou chvíli později, vždyť dnes jej stejně nebudete odesílat. Tak vidíte, už jsem se tolik těšil, že si s vámi zase budu moci popovídat, a dnes večer, nebudou-li rovnou

trakaře padat, můžem se pěkně projít. Buďte tak hodná; přec nebudete mít ze mne strach !"

"Pro strach mám uděláno, hlavně z vás. Ale když to nejde. Uvidí-li mne lidé, že se procházím s mužským -"

"Ale Baruško, vždyť vás tu nikdo nezná. A vždyť to doopravdy není žádný hřích a nikomu po tom nic není. Vždyť už dávno nejste školačka, že? Tak nezapomeňte, v osm budu dole u tělocvičny na dobytčím trhu. Nebo nemám přijít dřív? Já se už zařídím."

"Ne, ne, nechod'te dřív. A vůbec - nemusíte vůbec chodit, nejde to, a já nesmím - -"

Znovu se zatvářil chlapecky zkroušeně.

"Když vy ale sama ani nechcete," řekl smutně. "Já jsem si myslel, že jste tu cizí a samotinká a že na vás přichází někdy stesk po domově, na mne taky, tak tedy jsme si mohli trochu popovídat, rád bych byl slyšel toho ještě víc o Achthausen, vždyť jsem tam přece byl. Pravda, nutit vás nemohu, a vy mně to taky nemusíte mít zrovna za zlé."

"Ale kdežpak mít za zlé! Ale když já opravdu ne můžu !"

"Dnes večer však máte volno, Baruško. Jenom vy ne chcete. Možná, že si to ještě rozmyslíte. Já teď musím jít a dnes večer budu u tělocvičny a budu čekat, a když nikdo nepřijde, půjdu se projít sám a budu

myslet na vás, že teď píšete do Achthausen. Tak tedy sbohem, a nic ve zlém!"

Krátce se uklonil a byl pryč, ještě než mohla něco říci. Viděla ho, jak mizí za stromy a zatvářila se bezradně. Pak se zase vrátila k práci a tu se dala - paní byla z domu - do hlasitého líbezného zpěvu. Knulp to dobře slyšel. Zas už seděl na jirchárově lávce a žmolil drobné kuličky z kousku chleba, který u oběda strčil do kapsy. Chlebové kuličky po jedné zlehka házel do vody a přihlížel zamyšleně, jak se potápějí, jak je proud trochu strhává a jak je dole u šerého dna tiše lapají přízračné ryby.

"Tak," začal jirchář u večeře, "už máme sobotu večer, a ty ani nevíš, jak hezké je to, když máme za sebou perný týden."

"Ó, to si dovedu představit," usmíval se Knulp a mistrová se smála s ním a patřila mu šelmovsky do tváře.

"Dnes večer," pokračoval Rothfuss slavnostním tónem, "dneska si dáme všichni pořádnou holbu piva, žena pro něj hned skočí, vid'? A zítra při pěkném počasí uděláme si ve třech výlet. Co tomu říkáš,

kamaráde?"

Knulp jej bodře plácl po zádech.

"Člověk se u tebe má, to se musí říct, jak nikde, a na výlet se už těším. Dnes večer mám však jakési pořízení, mám tu jednoho přítele, s nímž se musím setkat, dělal v horní kovárně a zítra odjíždí. - Je mně opravdu líto, ale zítra budem přec celý den pohromadě, jinak bych se nebýval ani do toho pouštěl."

"Snad nebudeš chtít teď v noci kdesi běhat, když nejsi ještě ve své kůži."

"I co, tolik se člověk zase nesmí zvykat. Já se dlouho nezdržím. Kampak dáváš klíč, abych se dostal dovnitř."

"Jsi ty ale paličák, Knulpe. Tak si tedy jdi, a klíč na jdeš za dveřmi do sklepa. Víš přec kde?"

"Nu ovšem. Tak tedy jdu. Jděte jen pěkně včas do postele. Dobrou noc. Dobrou noc, paní mistrová."

Šel a když už byl dole u domovních dveří, přiběhla za ním spěšně mistrová. Přinášela deštník a Knulp musel jej vzít s sebou, ať chtěl nebo nechtěl.

"Musíte taky dbát o sebe, Knulpe," řekla. "A teď vám ukážu, kde pak najdete klíč."

Vzala ho ve tmě za ruku a vedla ho za roh domu, až se zastavila u okénka, zavřeného dřevěnou okenicí.

"Klíč dáváme za okenici," sdělovala mu rozčileně šeptem a hladila Knulpovi ruku. "Stačí pak jenom sáhnout do výřezu, leží na římse."

"Ano, pěkně děkuji," odpověděl Knulp v rozpacích a ruku odtáhl.

"Mohu vám dát trochu piva stranou, až se vrátíte?" začala nanovo a zlehka se k němu přitiskla.

"Ne, děkuju, málokdy vypiju sklenici. Dobrou noc, paní Rothfus-ová a děkuji pěkně."

"Co tak naspěch?" milostně zašeptala a štípla jej do paže. Její obličej tkvěl v rozpačitém tichu blizoučko jeho, a protože ji nemohl násilím odstrčit, pohladil ji rukou po vlasech.

"Ale teď už musím jít," zvolal pojednou hlasitě a odstoupil.

Usmívala se na něho pootevřenými ústy, takže viděl, jak jí zuby probleskují tmou. A zcela potichu říkala:

"Já na tebe počkám, dokud se nevrátíš. Ty jsi milý."

Rychle odcházel do tmavé ulice s deštníkem v pod paždí a na

nejbližším rohu ovládl zpozdilou tíseň tím, že si začal hvízdát. Byla to píseň:

Ty myslíš, že budeš mou, však marná je tvá touha, stydím se, mám-li s tebou jít a je mi chvíle dlouhá. Vál vlahý vánek a občas hvězdy pronikly černou oblohou. V jednom hostinci povykovala mládež, majíc neděli před sebou, a U páva zahlédl za okny nového kuželníku měšťanskou pánskou společnost; stáli pohromadě svlečení z kabátů, potězkávající koule v rukou a s cigárami v ústech.

U tělocvičny Knulp stanul a rozhlížel se. V holých kaštanech slabounce hvízdal vlahý vítr, v hluboké tmě neslyšně šuměla řeka a zrcadlilo se v ní několik osvětlených oken. Lahodná noc pronikala všemi tulákovými čivami, větrivě vdechoval a cítil jaro, teplo, suché silnice a toulky. V jeho nevyčerpatelné paměti vyvstalo město, údolí podél řeky a celá okolní krajina, všude si věděl rady, znal cesty a chodníčky, vesnice, samoty, dvory a místa, kde mu vždy přátelsky nabídli nocleh. Usilovně přemýšlel a sestavoval si plán své další pouti, neboť tady v Lächstetten už neměl stání. Kvůli příteli chtěl tu zůstat ještě přes neděli, nebude-li mu to jeho žena příliš ztěžovat.

Snad, myslil si, měl by jircháři naznačit, jak je to s mistrovou. Nerad však strkal prsty do starostí jiných lidí a necítil potřebu pomáhat lidem, aby byli lepší a chytřejší. Bylo mu líto, že to tak dopadlo, a jeho myšlenky na někdejší číšnici U vola nebyly ani trochu přátelské; se špetkou posměchu vzpomínal na důstojné jirchářovy řeči o domácnosti a o manželském štěstí. Znal to moc dobře, obyčejně z toho nic nekoukalo, když se někdo příliš vychloubal a vypínal svým štěstím nebo svými ctnostmi, s tou krejčíkovou zbožností to bylo kdysi také takové. Můžem přihlížet, jak si lidé vedou ve svých pošetilostech, můžem se tomu smát nebo s nimi mít soucit, ale musíme je nechat jít svou cestou. Se starostlivým povzdechem pustil tyto trampoty z hlavy. Opřel se o vykotlaný starý kaštan proti mostu a znovu se zamyslel nad svým putováním. Byl by se tak rád dal napříč Černým lesem, ale tam nahoře je teď zima a jak se dá soudit, je tam ještě hodně sněhu, zničil

by si boty, a pak noclehy jsou příliš daleko od sebe. Kdepak, na to není ani pomyšlení, musí se dát údolími a držet se městeček. Jelení mlýn, čtyři hodiny cesty po vodě, je první jisté místo k odpočinku, tam ho při špatném počasí jistě jeden dva dny nechají.

Jak tu tak stál zamyšlen a už mu skoro ani nepřipadlo, že na někoho čeká, objevila se na mostě v temnotě a ve větru štíhlá ustrašená postava a váhavě se blížila. Poznal ji ihned, běžel jí přátelsky a vděčně v ústřety a hluboce smekl.

"To je hezké, že jste přišla, Baruško, už jsem v to málem ani nevěřil."

Šel jí po levici a vedl ji alejí vzhůru proti vodě. Byla ostýchavá a styděla se.

"Přece jenom to není v pořádku," opakovala znova a znova. "Jenom ať nás nikdo nevidí!"

Knulp však měl kupu dotazů a brzy se dívčiny kroky uklidnily a srovnaly a konečně šla podle něho lehce a křepce jako kamarád a vyprávěla, rozehráta jeho otázkami a námitkami, dychtivě a horlivě o svém domově, o otcí a matce, o bratrovi a babičce, o kachnách a slepicích, o krupobití a nemocech, o svatbách a poutích. Její malý poklad zážitků se otevřel a byl větší, než by si sama byla přiznala, a konečně přišla na řadu historie, když šla do služby a opouštěla domov, její nynější služba a domácnost jejích zaměstnavatelů.

Už byli pěkný kus cesty za městečkem a Baruška nevěděla, ani kudy jde. Nyní se vypovídala z dlouhého, trudného týdne u cizích, ze všeho, co musela smlčet a snášet, a docela se rozveselila.

"Ale kde to jsme?" náhle udiveně zvolala. "Kampak to jdeme?"

"Když je vám to vhod, jdeme do Gertelfingen, už jsme skoro tam."

"Do Gertelfingen? A co tam budem dělat? Radši se vraťme, je už pozdě."

"Kdypak musíte být, Baruško, doma?"

"V deset. Je už na čase. Byla to pěkná procházka."

"Do desíti je ještě času," řekl Knulp, "a já budu určitě na to pamatovat, abyste byla včas doma. A protože už nikdy tak mladí se spolu nesejdeme, pojďme to zkusit jednou dokola. Vy byste si nešla zatančit?"

Zadívala se na něho napjatě a udiveně.

"Což o to, tancovat, to si dám vždycky líbit. Ale kde? Tady v noci

potmě venku?"

"Považte, že jsme hned v Gertelfingen a tam je muzika U Iva. Zajdeme si tam jenom na jeden taneček a potom půjdeme domů a měli jsme pěkný večer."

Baruška se v rozpacích zastavila.

"Bylo by to pěkné," mínila pomalu. "Co si však o nás pomyslí? Nechci, aby na mne hleděli jako na kdovíjakou, a nechtěla bych, aby si taky mysleli, že patříme k sobě."

A pojednou bujně se zasmála a zvolala: "Však až jednou později budu stát o milého, kdepak jircháře! Bez urážky, ale jirchář je přec jenom nečisté řemeslo."

"Máte možná pravdu," prohlásil Knulp dobromyslně. "A brát si mne taky nemusíte. Nikdo neví, že jsem jirchář a že jste tak pyšná; ruce jsem si taky umyl, a tak chcete-li si se mnou zatančit, tak vás zvu. Jinak jdeme zpátky."

Zahlédli ze tmy vykukovat z křovin světlý štít prvního vesnického domku, když vtom Knulp náhle sykl

"Pst!" a zvedl prst a tu už k nim zazněla z vesnice taneční melodie harmoniky a houslí.

"Tak dobrá!" smálo se děvče a vykročili rychleji.

U lva tančilo jenom čtyři pět párů, samých mladých lidí, které Knulp neznal. Všecko šlo v klidu a pořádku a nikdo neobtěžoval cizí dvojici, která taky hned šla do kola. Zatančili si sousedskou a polku, pak přišel valčík, který Baruška neznala. Přihlíželi a vypili malé pivo, na víc Knulpova kapsa nestačila. Baruška se tancem rozeběhla a dívala se rozzářenýma očima po malém sále.

"Už by byl vlastně čas jít domů," prohlásil Knulp, když bylo půl desáté.

Baruška vyskočila a trochu posmutněla.

"Škoda!" pronesla tiše.

"Můžem tu ještě zůstat."

"Ne, já už musím domů. A bylo to hezké."

Odcházeli, ale mezi dveřmi děvčeti napadlo: "Vždyť jsme muzikantům nic nedali."

"Ano," usoudil trochu rozpačitě Knulp, "byli by si jistě zasloužili dvacetník. Ale jsem na tom tak, že nemám."

Pospíšila si a vytáhla z kapsy svou malou upletenou peněženku.

"Pročpak taky nic neřeknete? Tady je dvacetník, dejte jim ho!"

Vzal minci a donesl ji muzikantům, pak vyšli ven a musili se před domovními dveřmi na chvilku zastavit, až uviděli v tmoucí tmě na cestu. Vítr vál silněji a poprchávalo.

"Mám rozevřít deštník?" ptal se Knulp.

"Ne, při tom větru neudělali bychom krok. Bylo to tam pěkné. Vy jste náramný tanečník, jircháři."

Šťastně se rozpovídala. Její přítel však ztichl, možná že byl unaven, možná že se strachoval blízkého loučení.

Vtom se dala do zpěvu - "Trávu žala na Neckaru, trávu žala na Rýně." Její hlas zněl teple a čistě, a při druhé sloce vpadl i Knulp a zpíval druhý hlas tak jistě, hluboko a krásně, že se zalíbením tomu naslouchala.

"Tak co, už je stesk po domově ten tam?" otázal se nakonec.

"Jistěže," zasmála se jasně. "Budem muset si zase jednou udělat takovou procházku."

"Je mi však líto," odpověděl tišeji. "Bylo to snad naposled."

Tu se zastavila. Neposlouchala docela pozorně, ale ztrápený zvuk jeho slov vzbudil její pozornost.

"No, copak je?" otázala se trochu vyděšena. "Máte snad něco proti mně?"

"Kdepak, Baruško. Zítra však musím odtud, dal jsem výpověď."

"Co nepovídáte! Je to pravda? To je mně ale opravdu líto."

„Mne vám nemusí být líto. Dlouho bych tu stejně nepobyl, a jsem taky jen jirchář. Musíte si brzy najít milého, opravdového fešáka, pak se vám už nikdy nezasteskne, uvidíte."

"Ach, že tak mluvíte! Sám víte, že vás mám docela ráda, i když nejste můj milý."

Oba zmlkli, vítr jim dul do tváře. Knulp zpomalil krok. Už byli kousek od mostu. Konečně se zastavil.

"Dám vám teď sbohem, bude tak lépe, když půjdete těch několik kroků už sama."

Baruška se mu dívala s opravdovým zármutkem do tváře.

"Myslíte to doopravdy vážně? Pak vám tedy taky já děkuji. Nikdy na to nezapomenu. A všechno dobré!"

Vzal ji za ruku a přitáhl ji k sobě, a zatím co se mu úzkostlivě a udiveně dívala do očí, vzal její hlavu s copy vlhkými deštěm do obou rukou a řekl šeptem: "Sbohem tedy, Baruško. Dejte mi na rozloučenou ještě políbení, abyste na mne nikdy docela nezapomněla."

Trochu se zdráhala a uhýbala, ale jeho pohled byl dobrý a smutný, a teprve teď si všimla, jak hezké má oči. Aniž by zavřela svoje, přijala vážně jeho polibek, a když poté ještě slabě se usmívaje zaváhal, vstoupily jí slzy do očí a vrátila mu srdečný polibek.

Pak rychle odcházela a už byla za mostem, když se otočila a ještě jednou se vrátila. Stál ještě na témže místě.

"Copak je, Baruško?" zeptal se. "Musíte domů."

"Už, už jdu. Nesmýšlejte o mně špatně!"

"To jistě nebudu."

"Jak to vlastně je, jircháři? Říkal jste přec, že nemáte peníze? Dostanete přece mzdu, než odejdete?"

"Ne, mzdu už nedostanu. To však nic nedělá, já se už nějak protluču, s tím si nelamte hlavu."

"Ne a ne. Musíte mít něco s sebou. Tu máte!"

Vsunula mu velký peníz do ruky, ucítil, že je to tolar.

"Však mně to můžete jednou později zase dát nebo poslat."

Zadržel ji ruku.

"To nejde. Tak nesmíte se svým jměníčkem hospodařit. To je přec celý tolar. Jen si ho vezměte. Ne, to musíte. Tak. Nebud' me nerozumní. Kdybyste měla u sebe drobné, padesátník nebo tak, vezmu to rád, protože jsem v nouzi. Ale víc nic."

Ještě trochu se přeli, Baruška musela ukázat svou peněženku, protože říkala, že nemá nic jiného než ten tolar. Nebylo tomu tak, měla taky ještě marku a malý stříbrný dvacetník, které tehdy ještě platily.

Požádal o něj, ale to jí bylo málo, a on nechtěl pak už vůbec nic a chystal se odejít, ale nakonec ponechal si tu marku a ona běžela úprkem domů.

Cestou neustále myslila na to, proč ji teď už znova nepolíbil. Hned jí to bylo líto, hned však jí to připadlo dvojnásob milé a počestné, a u toho už zůstala.

Za dobrou hodinu přišel Knulp domů. Nahoře v obývacím pokoji viděl ještě hořet světlo, jistě tam seděla mistrová a čekala na něho. Zlostně si odplivl a byl by málem ještě teď utekl do noci. Byl však unaven a chystalo se na dešť a nechtěl to ani kvůli jircháři udělat a kromě toho měl toho večera ještě chuť provést malou zlomyslnost.

Vylovil klíč z úkrytu, jako zloděj opatrně otevřel domovní dveře, zavřel je za sebou, se sevřenými rty zase je zamkl a uložil pečlivě klíč na starém místě. Pak jenom v ponožkách s botami v ruce vy-

stoupil po schodišti nahoru, uviděl světlo štěrbinou přivřených dveří a zaslechl z dlouhého čekání usnuvší mistrovou uvnitř na pohovce zhluboka dýchat. Pak vystoupil neslyšně do své komůrky, zamkl ji zevnitř na dva západy a vlezl do postele. Ale zítra, to bylo už rozhodnuto, odjede.

Moje vzpomínka na Knulpa

Bylo to ještě za mlada a Knulp byl ještě na živu. Putovali jsme tehdy, on a já, za horkého léta žírnou krajinou a starostí jsme měli pomálu. Ve dne jsme se loudali podél žlutých žitných polí nebo jsme polehávali pod chladivým ořechem nebo na okraji lesa, navečer jsem však naslouchával, jak Knulp vypravoval historky sedlákům, dětem předváděl stínové divadlo a děvčatům zpíval mnoho svých písní. Poslouchal jsem s radostí a bez závisti; jenom když stál mezi děvčaty a jeho snědá tvář jako by se rozžihala a dívky se velice smály a tropily si smích, ale visely na něm očima, tu se mi občas zdálo, že je přec jenom miláčkem štěstěny nebo já jeho opakem, tehdy pak jsem se klidíval stranou, abych nebyl pátým kolem u vozu, a šel jsem navštívit faráře v jeho bytě na kousek kloudné řeči, nebo jsem se posadil do šenku k poklidné skleničce vína.

Jednou odpoledne, vzpomínám si, šli jsme kolem hřbitova, který i s kapličkou ležel v polích, daleko od nejbližší vesnice, a spočíval tam se svými tmavými keři nad hřebenem zídky vskutku pln míru a pohody v rozpálené krajině. U vstupní branky stály dva veliké kaštany, branka však byla zavřena a já chtěl jít dále. Knulpovi se však nechtělo a chystal se přelézt zídku.

Tázel jsem se: "Už zase odpočinek?"

"Ovšem, mne pak bolí brzo nohy."

"A to zrovna na hřbitově?"

"Jistě, pojď jen s sebou. Sedláci si toho mnoho nedopřejí, to dobře znám, ale v zemi by se přece jen rádi měli dobře. Proto si na tom dávají záležet a na hroby a kolem hrobů vysadí vždycky něco pěkného."

Tak tedy jsem taky přelézal a viděl jsem, že měl pravdu, neboť se vskutku vyplatilo zídku přelézt. Uvnitř ležely vedle sebe hroby v řadách rovných i pokřivených, většina s bílým dřevěným křížem, všechno v zeleni a plné květů. Vesele tam planuly svažec a kakost, hlouběji ve stínu taky ještě pozdní žlutá fiala, a

růžové keře byly obaleny růžemi a šeríky a černé bezy s bohatými korunami stály hustě vedle sebe. Zběžně jsme si všechno prohlédli a posadili se do trávy, místy vysoké a v květu, odpočinuli si, vychladli a byli jsme spokojeni.

Knulp přečetl jméno na nejbližším kříži a řekl: "Jmenuje se En-

gelbert Auer a bylo mu přes šedesát. Ted' tu leží pod rezedami, a to je hezká květina, a má klid. Rezedy bych taky jednou rád měl a zatím si z nich jednu vezmu."

Povídám: "Nech je, a vem si něco jiného, rezedy brzo vadnou."

Přec jen jednu utrhl a dal si ji za klobouk, který ležel vedle něho v trávě.

"Jaké je tu náramné ticho!" řekl jsem.

A on: "Ba ano. A kdyby bylo ještě o trošičku větší, mohli bychom slyšet povídat ty tam dole:"

"To ne. Ti už domluvili."

"Je to tak jisté? Vždycky se přec říká, že smrt je spánkem a ve spánku sem tam někdy mluvíme a zpíváme."

"Ty snad ano."

"A pročpak ne? Kdybych byl nebožtík, tu bych čekal, až v neděli sem přijdou děvčata, postaví se tu kolem, utrhnou si z hrobu kvítek a pak bych začal docela tiše zpívat."

"A copak?"

"Co? Nějakou píseň."

Natáhl se na zem, zavřel oči a brzy tichým dětským hlasem zanotoval:

Až já umřu, co mně dáte? To na krchov mne pochováte. Kousek dřeva jedlového, co by byla truhla z něho. Na té truhle slovo Boží, aby věděli, kdo v ní leží. Leží, leží pacholátko, porubané pro děvčátko. Až zas vstanu, přijdu k vám, každé políbení dám.

Musel jsem se smát, i když písnička se mi líbila. Zpíval pěkně a něžně a ačkoli slova leckdy ztrácela smysl, melodie byla opravdu pěkná a píseň krásně zněla.

"Knulpe," povídám, "neslibuj pannám příliš mnoho, nebo ti nebudou brzy už vůbec věřit. Že se zas vrátíš, nu dobrá, ale jistě to neví nikdo, a budeš-li potom zrovna chlapec k pohledání, to už je teprve

na pováženou."

"Jistě to není, to vím. Ale byl bych tomu rád. Vzpomínáš ještě předevířem na toho chlapce s krávou, kterého jsme se ptali na cestu? Takovým bych zase rád byl. Ty taky, nebo ne?"

"Ne, já ne. Znal jsem kdysi jednoho staříka, dobře přes sedmdesát, ten vypadal tak tichý a dobrý, a mně připadal, jako by na něm byla jenom samá dobrota a moudrost a pohoda. A od té doby mně občas napadá, že bych rád byl taky takový."

"Což o to, k tomu ti ještě chlup chybí, víš. A vůbec přát si je někdy zvláštní. Kdybych ted' měl jenom kývnout, aby se ze mne pak stal takový milý malý chlapec, a ty mohls jen kývnout a byl z tebe takový pokojný starý dobrák, nekývl by na to ani jeden z nás. A docela rádi bychom zůstali tím, co jsme."

"To je pravda."

"Ale podívej se. Často si říkám: to nejhezčí a nejpůvabnější, co vůbec je, je pěkné děvče s vlasy jako len. Neplatí to však vždycky, protože vidíme dost často černovlásku, která je skoro ještě hezčí. A kromě toho se mi stává, že mám chuť říci: to nejhezčí a nejpůvabnější ze všeho je přece jen krásný pták, když jej vidíme volně se vznášet ve výši. A jindy není zase nic podivuhodnějšího nad motýla; když je na příklad bílý s červenými oky na křídlech nebo také sluneční zář k večeru nahoře v oblacích, když se všechno skví a přece neoslepuje, a všechno vyhlíží tak spokojeně a nevinně."

"Pravda, Knulpe. Všecko je totiž krásné, když se na to díváme v pravou chvíli."

"Ano. Ale myslím to ještě jinak. Myslím si, že při tom nejkrásnějším cítíme kromě uspokojení ještě smutek nebo bázeň."

"Co říkáš?"

"Poslechni: vskutku krásnou dívku bychom možná nepokládali za tak půvabnou, kdybychom nevěděli, že má svůj čas a pak zestárne a musí umřít. Kdyby něco krásného mělo trvat na věky, jistě by mne to těšilo, ale díval bych se pak na to chladněji a řekl bych si: to uvidíš kdykoli jindy, to nemusí být zrovna dnes. A

naopak na to, co je pomíjející a nemá trvání, dívám se nejen s radostí, ale taky s útrpností."

"Tak ano."

"Proto také neznám nic kouzelnějšího, než když někde za tmy pouštějí ohňostroje. Jsou to modré a zelené světelné koule, které stoupají do temnoty; a když jsou nejkrásnější, vracejí se malým oblou-

kem a je po nich. A když se na to díváme, máme radost, ale zároveň taky strach: hned je po tom a to patří k sobě a je to daleko pěknější, než kdyby to trvalo déle. Že?"

"Jistě. Ale to zase ve všem neplatí."

"Pročpak?"

"Dejme tomu, mají-li se dva rádi a vezmou se, nebo když dva spolu uzavřou přátelství, krásné je to právě proto, že je to natrvalo a že tomu nemá být hned zase konec."

Knulp se na mne pozorně zadíval, pak zamžikal svými černými brvami a řekl vážně: "Jsem s tebou zajedno. Ale i to mívá svůj konec jako všechno. Je mnohé, na čem si může přátelství srazit vaz, a láska taky."

"Dobrá, ale na to nemyslíváme, dokud to nepřijde."

"Nevím. - Podívej se, dvakrát v životě jsem měl lásku, myslím tu opravdovou, a po obakrát jsem najisto věděl, že je to navždycky a že jenom smrt by to mohla ukončit, a pokaždé to skončilo, a já jsem nezemřel. Taky přítele jsem měl, doma ještě, v našem městě, a nebyl bych si pomyslel, že my dva bychom se mohli v životě rozejít. Ale my jsme se přece jenom rozešli, už dávno."

Zmlkl a nevěděl jsem, co bych k tomu dodal. Neznal jsem ještě zážitek toho, co bolí a co tkví v každém poměru dvou lidí, a dosud jsem nezakusil, že mezi dvěma lidmi, i kdyby byli sebeúže k sobě poutáni, vždycky zeje propast, kterou dovede překlenout jenom láska, a to ještě jenom chatrnou lávkou od hodiny k hodině. Přemýšlel jsem o předešlých slovech svého kamaráda, z nichž se mi nejvíc líbila ta o těch světelných koulích, protože jsem to sám už několikrát pocítil. Tichý vábivý barevný plamen, který stoupá do temnoty, aby za chvilinku byl jí pohlcen, zdál se mně symbolem veškerého lidského potěšení, které, čím je hezčí, tím méně uspokojuje a tím rychleji musí vyhasnout. To jsem Knulpovi taky řekl.

On s tím však nesouhlasil.

"Tak, tak," řekl jen. A potom, po dobré chvíli, tlumeně dodal: "Přemýšlet a lámat si hlavu nemá ceny, a člověk nejedná podle toho, jak myslí, ale na každém kroku si vede nerozvážně, jak srdce zrovna chce. Ale s tím přátelstvím a láskou je to snad přece jen tak, jak povídám. Nakonec každý člověk máto své jenom pro sebe a nemůže je mít společné s druhým. Je to také vidět, když někdo zemře. Truchlí se a naříká den a měsíc a třeba rok, ale pak je nebožtík mrtev a v

jeho rakvi by mohl stejně dobře odpočívat toulavý a neznámý tovaryš."

"To se mi však nelíbí, Knulpe. Vždyť jsme přec často rozmlouvali o tom, že život vlastně musí mít smysl a že musí mít cenu, jestliže někdo je dobrý a laskavý, místo aby byl špatný a nenávistný. Ale tak, jak to povídáš teď, je vlastně všechno jedno, a my bychom mohli stejně tak dobře krást a vraždit."

"Kdepak, to ne, kamaráde. Zab těch několik lidí, které za chvíli potkáme, dokážeš-li to! Nebo chtěj po žlutém motýlovi, aby byl modrý. Vysmál by se ti."

"Tak to taky nemyslím. Ale když je všechno jedno, pak nemá smyslu, abychom chtěli být dobří a spravedliví. Pak tedy neexistuje být dobrý, když být modrý je stejně dobré jako být žlutý a zlý stejně tak dobré jako dobrý. Totiž to je pak každý jako to zvíře v lese a vede si podle svého založení a nemá ani zásluh ani viny."

Knulp si povzdychl.

"Nu, co k tomu říct! Možná, že je to tak, jak povídáš. To proto se tak často hloupě trápíme, protože cítíme, že chtění nemá ceny a všechno jde bez nás svou cestou. Ale je přec jen jedna vina, i když někdo nemohl jinak než být špatný. Neboť to cítí v sobě. A proto musí být i to dobré a správné, protože při tom zůstáváme spokojeni a máme dobré svědomí."

Viděl jsem mu na očích, že už je syt tohoto rozhovoru. Dálo se mu často, že se dostal do filosofování, vytyčil si věty, zastával je a popíral je a naráz zase ustal. Dřív jsem si myslíval, že ho unavují mé nedostatečné odpovědi a námitky. Ale nebylo tomu tak, protože jsem cítil, že jeho sklon k spekulování

jej zavádí do oblastí, kde nevystačí se svými znalostmi a se svými výrazovými prostředky. Opravdu hodně četl, taky Tolstého, ale nedovedl vždycky přesně rozlišit správné závěry od klamných a sám to cítil. O učencích mluvil, jako mluví nadané dítě o dospělých : musel uznat, že mají víc moci a prostředků než on, ale opovrhoval jimi, že s tím vším nic pořádného nesvedou a se všemi svými kouzly nedokážou rozluštit žádnou hádanku.

Ted' už zase ležel, obě ruce založeny pod hlavou, upřeně hleděl skrze černé listí bezu do modrého palčivého nebe a broukal si starou lidovou píseň od Rýna. Pamatuju si ještě poslední strofu:

Nosil jsem červený kabátec, černý mám kabátec nakonec, budu jej nosit šest sedm let, ať může má milá zprábnivět.

Pozdě navečer seděli jsme naproti sobě na okraji lesíka, každý s velkým kusem chleba a půlkou klobásy, jedli jsme a dívali se, jak se stmívá. Před okamžikem byly kopce ozářeny ještě žlutým odrazem večerního nebe a tonuly ve světelném oparu, mihotajícím se jako pyří, ted' však už stály tmavé a v obrysech ostré a kreslily své stromy, hřbety s políčky a keře černě na obloze; ta měla ještě trochu světlé modrosti denní, ale stále víc nabírala hluboké modře noční.

Pokud ještě bylo vidět, četli jsme si šprýmovné kousky z malé knížečky, která se jmenovala "Hlasy Múz z německého kolovrátku" a obsahovaly samé odrhovačky s malými dřevoryty. To ustalo, když denní světlo pohaslo. Když jsme dojedli, rád by si byl Knulp poslechl trochu hudby, vyňal jsem tedy z kapsy harmoniku, plnou odrobí-nek, vyčistil jsem ji a zahrál několik nejznámějších nápěvů. Tma, v níž jsme už pěknou chvilku seděli, rozprostřela se před nás daleko do bohatě členěné krajiny, i obloha ztratila své bledé světlo a v té houstnoucí tmě pomalu probleskovaly jedna hvězda za druhou. Tóny naší harmoniky se lehce a jemně táhly do polí, aby se ztratily v široku.

"Nemůžem přece jít už spat," prohodil jsem ke Knulpovi. "Dej ještě něco k dobru, nemusí to být ani pravda, nebo nějakou pohádku."

Knulp se zamyslel.

"Tak dobrá," řekl, "příběh a taky pohádku, oboje dohromady. Je to totiž sen. Zdálo se mi minulý podzim a od té doby ještě dvakrát navlas stejně, tak ti to povím:

Bylo to na ulici jednoho městečka, jako u nás doma, každý dům vystrkoval svou lomenici do ulice, ale byly vyšší, než obvykle bývají. Šel jsem tudy a bylo mi, jako bych po dlouhé a dlouhé době se konečně zase vracel domů; ale nebyla to čistá radost, co jsem cítil, protože nebylo všechno v pořádku a nebyl jsem si zcela jist, zda jsem na správném místě a jsem-li vůbec doma. Leckteré nároží vyhlíželo povědomě, a taky jsem je hned poznal, ale mnohé domy mi připadaly cizí a nezvyklé a taky jsem nenašel most ani cestu k tržišti a místo toho jsem šel kolem neznámé zahrady a jakéhosi kostela, který mě

připadal jako v Kolíně nebo v Basileji, se dvěma velkými věžemi. Náš kostel doma však byl bez věží, zůstal mu jen jakýsi pahýl s nouzovou střechou, protože naši brzy všechno prostavěli a na věž jim nezbylo. Tací byli i lidé. Mnohé, které jsem viděl už z dálky, jsem lehce poznával, znal jsem jejich jména a měl jsem je už na rtech, abych na ně zavolał. Ale jedni vcházeli do jednoho domu nebo zašli do postranní uličky a byli pryč, a když se z nich někdo přiblížil a míjel mne, proměnil se a byl mně cizí; ale když už mne minul a byl na kus ode mne, pak když jsem se po něm ohlížel, připadalo mně, že je to přece jen on a že ho musím znát. Uviděl jsem dokonce několik žen v hloučku před výlohou a zdálo se mně, že jedna z nich je dozajista moje zemřelá teta; ale když tak tedy k nim jdu, už je zase nepoznávám, a slyším, že mluví docela cizím nářečím, jemuž sotva rozumím.

Nakonec jsem si pomyslel: Kdybych radši už zase byl z toho města venku, je to a není to to město.

Přesto však jsem znova a znova běžel ke známému domu nebo vstříc některé známé tváři, ale všichni mne měli za blázna. To mne však nerozčilovalo ani nepopuzovalo, byl jsem jenom smutný a pln strachu; chtěl jsem se pomodlit a usilovně jsem na to myslel, ale nenapadalo mne nic než zbytečná a hloupá rčení - jako na příklad 'velevážený pane' nebo 'za stávajících okolností' - a ta jsem pak odřikával zmaten a smutný.

To se dalo, zdálo se mi, po několik hodin, až mi z toho bylo horko a mdlo a já nerozhodně klopýtal pořád dál. Byl už večer a já jsem si umínil, že se zeptám nejbližšího člověka po noclehu nebo kudy se dostanu na silnici, ale nedovedl jsem nikoho oslovit a všichni chodili kolem mne, jako bych byl vzduch. Býval bych se únavou a zoufalstvím skoro rozplakal.

Najednou jsem znova zahrnul za roh a přede mnou byla naše stará ulice, sice trochu zkrášlená a vyzdobená, ale to mně teď ani moc nevadilo. Vykročil jsem tedy a zřetelně jsem rozeznával dům po domě navzdory snové spletenině, a konečně taky svůj starý rodný dům. Byl rovněž nepřírozně vysoký, jinak však docela takový jako za starých časů, a radostí a vzrušením mne zrovna mrazilo.

Ve vratech stála však moje první milá, Jindřiška se jmenovala. Jen vypadala větší a trochu jinak než dříve, ale taky ještě zkrášněla. Když jsem se přiblížil, dokonce jsem spatřil, že je andělsky krásná a působí jako zázrak, ale zároveň jsem upozoroval, že je světlovlasá a

ne jako Jindřiška hnědovláska, ale přece zase taková, i když jaksi zastřeně.

„Jindro!“ zavolal jsem na ni a smekl jsem klobouk, protože tak pěkně vypadala, že jsem nevěděl, zdali se bude chtít ke mně ještě znát.

Otočila se a pohlédla mi do očí. Ale když se mně tak dívala do očí, podivil a zastyděl jsem se, protože vůbec to nebyla ta, za niž jsem ji měl, ale moje druhá láska Eliška, s kterou jsem dlouho chodil.

„Lízo!“ zvolal jsem tedy a podával jí ruku.

Podívala se na mne, až mne to bralo u srdce, jako kdyby se na tebe Bůh podíval, nijak přísně a ani trochu povýšeně, ale docela klidně a jasně, ale tak duchovně a s takovou převahou, že jsem si připadal jako pes. Při tom pohledu byla vážná a smutná, pak potřásla hlavou jako na příliš hlasitou otázku, nepřijala ani mou ruku, ale vešla do domu a zavřela za sebou tiše vrata. Uslyšel jsem ještě, jak zapadl zámek.

Otočil jsem se tedy a odcházel a ačkoli pro slzy a zármutek jsem na oči sotva viděl, bylo přec jen podivuhodné, jak se město znova proměnilo. Každá ulice totiž a každý dům a všechno bylo jako kdysi a všechno obludně zmizelo. Štíty nebyly už tak vysoké a nabyly starých barev, zase to byli skuteční lidé a dívali se na mne radostně a udiveně, když mne znovu poznávali, rovněž mnozí na mne volali jménem. Nedovedl jsem jim však odpovědět, ani se zastavit. Namísto toho běžel jsem ze všech sil zná mou cestou přes most a z města ven a všechno jsem viděl usazenými očima, jak mně usedalo srdce. Nevěděl jsem proč, jenom se mi zdálo, že je tu pro mne všechno ztraceno a já musím s hanbou pryč.

Potom, když už jsem byl za městem pod topoly a musil si vydechnout, teprve mne napadlo, že jsem byl doma a před našim domem a nevzpomněl jsem si ani na otce a matku, na sourozence a přátele a vůbec na nic. Popadl mne u srdce takový zmatek, žal a stud jako ještě nikdy. Ale já se nemohl už vrátit a všechno urovnat, to už byl konec snu a já jsem se probudil.”

Knulp pravil: "Každý člověk má duši, kterou nemůže smísit s žádnou jinou. Dva lidé se mohou sejít, mohou spolu mluvit a mohou si být nablízku. Ale jejich duše jsou jako květiny, každá je vkořeněna na svém místě a nemůže přistoupit k druhé, jinak by se musela vzdát svých kořenů, a to právě nemůže udělat. Květiny vydávají vůni a

rozsévají semena, protože chtějí k sobě; aby se však semínko dostalo na pravé místo, na to nemá květina vliv, to působí vítr, který si vane, jak a kudy chce.”

A později: "Sen, který jsem ti vypravoval, má snad stejný význam. Ani Jindřišce ani Líze jsem vědomky neublížil. Protože však jsem měl obě rád a chtěl jsem si je vzít, staly se pro mne snovým preludem, který se podobá oběma, ale není ani jednou ani druhou. Ta postava mně patří, ale není v ní už život. Stejně tak jsem se často zamýšlel nad svými rodiči. Oni si myslí, že jsem jejich dítě a že jsem jako oni. Ale i když je miluji, jsem jim přec jenom cizí a nemohou mně rozumět. A to, co je na mně to hlavní, a možná že je to právě má duše, to pokládají za vedlejší a přičítají to mému mládí nebo rozmaru. Při tom mne mají rádi a snesli by mi modré s nebe. Po otci může dítě podědit nos a oči a dokonce i rozum, ale duši nikdy. Ta je v každém člověku nová.”

Neměl jsem nic, co bych k tomu dodal, protože jsem se těmito myšlenkovými pochody tehdy ještě neobíral, aspoň z vlastní potřeby ne. Mně bylo při tomto mudrování vlastně moc dobře, protože tu nešlo

do tuhého, a soudil jsem, že to bude i pro Knulpa spíš hra než zápas. Kromě toho to bylo takové blaho ležet v suché trávě, čekat na noc a na spánek a dívat se na první hvězdy.

Povídám: "Knulpe, ty jsi hotový myslitel. Z tebe by byl profesor."

Zasmál se a potřásl hlavou.

"Spíš by se mohlo stát, že se jednou dám k Armádě spásy," usoudil pak zamyšleně.

To bylo moc i na mne. "Ty," řekl jsem, "nedělej si ze mne blázny! Nechceš být nakonec světcem?"

"Což o to, rád bych. Každý člověk je svatý, jestliže to se svými myšlenkami a činy myslí vážně. Jsme-li přesvědčeni, že je něco správné, pak to udělejme. A budu-li to jednou pokládat za správné, abych se dal k Armádě spásy, pak to nejspíš taky udělám."

"Jdi mi s tou Armádou spásy!"

"Tak tedy ti povím, proč. Rozmlouval jsem už s mnoha lidmi a taky mnoho řečí jsem už vyslechl. Slyšel jsem faráře, učitele a starosty a sociální demokraty a liberály; ale nepadl jsem na nikoho, kdo by to býval myslil smrtelně vážně a u něhož bych se býval nadál, že v případě nutnosti sám sebe za svou moudrost obětuje. U Armády spásy však, i s tou jejich muzikou a randálem, jsem viděl a slyšel

tříkrát čtyřikrát lidi, kteří byli toho schopni."

"Z čeho tak soudíš?"

„To se hned pozná. Ten člověk na příklad řečnil v neděli na návsi v prachu a horku, že z toho za chvíli docela ochrptěl. A že by byl silák, na to nevypadal. Když už nebyl schopen slova, pokynul svým třem kamarádům, aby zazpívali veršik, a udělal zatím hlt vody. Půl vsi stálo kolem něho, děti i velcí, a měli ho za blázna. Vzadu stál chasník čeledín, který každou chvíli mocně práskl bičem, aby řečníka dopálil, a přitom se po každé všichni smáli. Ale toho chlapíka to nerozházelo, i když nebyl na hlavu padlý, a přehlušil ten rámus tím svým hláskem, a usmíval se, kde jiný by se rozbrečel nebo začal nadávat. Podívej se, to nikdo neudělá za žebráckou mzdu ani pro potěšení, ale musí být v něm velká svatost a jistota."

"Pro mne za mne. Nehodí se však jedno pro všecky. A jeli někdo vzdělaný a citlivý člověk jako ty, ten se tomu povyku vyhne."

"A možná že přece. Jestli něco ví a má, co je ještě mnohem lepší než jeho způsoby a ta citlivost. Jistě, každému se nehodí všecko, ale pravda je pro všecky."

"Kdepak pravda! Odkud kdo ví, zda právě oni s tím svým aleluja mají pravdu."

"To se neví, ovšem. Já jenom říkám: jestli jednou shledám, že je to pravda, pak tedy půjdu za ní."

"No jen jestli! Ty narazíš jistě každý den na nějakou moudrost, ale druhý den už pro tebe neplatí."

Podíval se na mne užasle.

"Něco zlého jsi tu řekl."

Chtěl jsem se omluvit, ale zabránil tomu a umkl. Brzy dal potichu dobrou noc a pokojně si lehl, ale nemyslím, že by byl hned usnul. I já jsem byl příliš rozebrán a dobře přes hodinu jsem ležel se založenýma rukama a díval jsem se do setmělé krajiny.

Hned ráno jsem poznal, že Knulp je v dobré náladě. Řekl jsem mu to a on se na mne podíval svýma zářivýma dětskýma očima a řekl: "Uhodls. A jestlipak víš, čím to je, když člověk má dobrou náladu?"

"Ne, to nevím. Odkud?"

"To proto, že jsme se v noci dobře vyspali a zdály se nám pěkné sny. Ale člověk nemá na to už nikdy vzpomínat. Tak je mi dnes. Semlela se mi ve snu samá krása a samá taškařice, ale všecko jsem

zapomněl; vím jenom to, že to byla nádhera."

A dřív ještě než jsme dorazili do nejbližší vesnice a nasýtli se mlékem k snídani, zazpíval už svým vřelým, lehkým hlasem bez námahy do střízlivého rána tři čtyři zbrusu nové písně. Kdyby byl někdo ty písně opsal a otiskl, ani by možná tak moc neznamenaly. Knulp nebyl velký básník, byl však přec jenom malý básník, a když je sám zpíval, připadaly jeho písničky jako z rodiny těch ostatních krásných. A jednotlivá místa a verše, které mi utkvěly, jsou opravdu krásné a sám si jich pořád cením. Nic z toho nebylo zapsáno, a jeho verše přicházely, žily a umíraly bezstarostně a lehce, jako vane vítr, ale nebyly jenom pro potěšení mně a jemu, ale mnoha jiným, dětem i dospělým zpříjemnily a mile ukrátily mnohou čtvrt hodinku.

Jasně a nastrojené
jako dívenka jdoucí z brány,
vychází pyšně zářící
a stoupá nad jedle a lány -

tak si zpíval onoho dne o slunci, které se v jeho písničkách po každé vyskytovalo a bylo velebeno. A bylo zvláštní, jak málo se dovedl vzdát uvažování v rozhovoru, tak prosté byly jeho veršičky, které skotačily jako čisté děti v hezkých letních šatičkách. Často bývaly také šprýmovně žvatlavé a sloužily jenom k tomu, aby se jimi odplavila přemíra bujnosti.

Toho dne jako by mne svou dobrou náladou nakazil. Zdravili jsme a škádli všechny lidi, které jsme potkávali, takže se za námi hned ozýval smích, hned hubování a celý den uplýval jako na slavnosti. Vyprávěli jsme si podařené kousky a žerty z doby, kdy jsme chodili ještě do školy, častovali jsme kolemjdoucí sedláky a často i jejich koně a voly přízvisky, dosyta se najedli kradeného angreštu na skrytém místě u zahradního plotu a šetřili jsme sil i podrážek, tím že jsme skoro hodinu co hodinu odpočívali.

Zdalo se mně, že od chvíle, kdy jsem nedávno poznal Knulpa, ještě nikdy jsem ho neviděl tak povedeného a milého a zábavného, a těšil jsem se na to, že ode dneška nám teprve začnou náš vlastní společný život a putování a radovánky. O polednách bylo dusno a my jsme víc odpočívali v trávě, než pochodovali, k večeru bylo pak na bouřku, takže jsme se rozhodli, že na noc se budeme hledět dostat

pod střechu.

Knulp znenáhla tichl a zmáhala ho trochu únava, ale ani jsem to nepostihl, protože se pořád ještě srdečně všemu smál a často vpadal do mého zpěvu, já sám jsem byl ještě rozpustilejší a vzmáhala se ve mně nebývalá bouřlivá radost. Možná, že v Knulpovi tomu bylo obráceně, že v něm slavnostní světla začla dohořívát. Dálo se mně tehdy vždycky, že o šťastných dnech na noc jsem býval vždy nejživější a nebralo to u mne konce, ba často po zábavě jsem se ještě sám celé hodiny potuloval, když už ostatní dávno se unavili a spali.

Propadl jsem této večerní radostné horečce i tehdy, a těšil jsem se, když jsme údolím došli k pěkné vesnici, na veselou noc. Nejdřív jsme si vyhlédli opodál stojící a lehce přístupnou stodolu k přenocování, pak jsme se vydali do vesnice do pěkné zahradní restaurace, pozval jsem přítele, aby byl mým hostem a chystal jsem se ho počastovat svítkem z vajec a několika lahvemi piva, vždyť to byl den jako málokterý. Knulp také pozvání ochotně přijal. Když jsme se však usadili u stolu pod pěkným platanem, povídá zpola rozpačitě: "Ty, ale dnes se do pití nedáme, že? Sklenici piva vypije rád, to přijde k chuti a dělá to dobře, ale víc bych sotva snesl."

Nevšímal jsem si toho a pomyslí jsem si: Bude toho tolik, na kolik budem mít chuť. Snědli jsme horkou omeletu s pěkně čerstvým vypečeným žitným chlebem a já ovšem jsem si brzy dal přinést druhou sklenici piva, zatím co Knulp první ani zpola ještě nevypil. Bylo mi dobře, když jsem tak hýřivě a panský seděl u plného stolu a chystal jsem se dnešní večer ještě chvíli užít.

Když Knulp svou sklenici dopil, nedal se ani prosbami pohnout, aby si dal druhou, a navrhl, abychom se ještě trochu prošli po vsi a pak abychom šli časné na kutě. To se mně zrovna nechtělo, ale taky jsem se nechtěl vzpírat. A protože jsem svou sklenici ještě nedopil, neměl jsem rovněž nic proti tomu, aby šel zatím napřed, že se pak už najdeme.

A tak tedy šel. Díval jsem se za ním, jak se lajdá svým pohodlným svátečním krokem, luční zvonek za uchem, po několika schodech na širokou silnici a pak pomalu do vesnice. I když mne mrzelo, že si nechtěl dát se mnou ještě jednu, jak jsem se tak za ním díval, myslil jsem si přec jen spokojeně a něžně: ty můj chlapče!

Bylo čím dál větší dusno, i když už slunce zapadlo. Míval jsem

rád posezení za takového počasí v klidu u chladivého večerního doušku a uvelebil jsem se u svého stolu, že ještě chvíli zůstanu. Protože z hostů jsem zůstal skoro jediný, měla číšnice dost času a dala se se mnou do rozprávky. Poručil jsem si ještě dvě cigáry, jednu taky pro Knulpa, ale nakonec jsem ji v zapomnětlivosti vykouřil sám.

Pojednou, asi tak po hodině, vrátil se Knulp pro mne. Já jsem se však usadil, a protože on byl unaven a šel na něho spánek, dohodli jsme se, že si půjde lehnout. Tak tedy šel. Číšnice se mě začla hned na něho vyptávat, protože všechna děvčata měla na něho zálusk. Nic jsem proti tomu neměl, vždyť to byl můj přítel a ona nebyla moje milá, a velebil jsem ho náramně, protože mně bylo hezky a s každým jsem to myslel dobře.

Začlo pohrmívát a platan se rozšvelil, když jsem se konečně zvedl. Zaplatil jsem, dal desetník děvčeti spropitného a beze spěchu jsem se vybral na cestu. Při chůzi jsem dobře cítil, že jsem o lahvičku přebral, protože jsem se v poslední době silným nápojům vyhýbal. Ale měl jsem dobrou náladu, vždyť jsem už něco snesl, a zpíval jsem si celou cestu, až jsem našel náš nocleh. Tiše jsem vstoupil a opravdu jsem našel Knulpa, jak spí. Spatřil jsem ho, jak leží ve své košili s rukávy na rozprostřeném hnědém vestě a pravidelně oddychuje. Jeho čelo a holý krk a rozhozená ruka bledě svítily v pošmourném šeru.

Lehl jsem si v šatech, ale vzrušení a podroušená hlava mne neustále budily, a venku už svítalo, když jsem konečně usnul hlubokým těžkým spánkem. Spal jsem pevně, ale ne dobře, ztěžkl jsem a zma-látněl a měl jsem nejasné, mučivé sny.

Ráno jsem se probudil hodně pozdě, byl už bílý den, a jasné světlo mne bolestivě oslepovalo. Hlavu jsem měl prázdnou a tupou a údy jako rozlámány. Dlouze jsem zív, protřel si oči a protáhl paže, až zapraskaly v kloubech. Ale navzdory únavě dozníval ve mně zbytek včerejší dobré nálady a pomyslel jsem si, že tu malou kocovinu se sebe u nejbližší čisté studánky smyju.

Dopadlo to však jinak. Když jsem se rozhlédl, Knulpa nebylo. Volal jsem, pískal jsem na něho a z počátku mně nic nenapadlo. Když však volání, pískání a hledání nepomáhalo, najednou se mi rozbřesklo, že mne opustil. Ano, byl pryč, tajně odešel, asi nechtěl déle se mnou zůstat. Možná, že se mu zprotivilo moje včerejší pití, možná, že se dnes styděl za svou včerejší rozpustilost, možná, že jenom z rozmaru, možná, že zapochyboval nad mou společností nebo

se v něm pojednou probudila potřeba samoty. Ale pravděpodobně mělo na tom přece jen to pití vinu. Ztratil jsem všechnu radost, zmocnil se mne stud a smutek. Kam se teď poděl můj přítel? Myslel jsem, navzdory jeho řečem, že poněkud rozumím jeho duši a že mi kouskem patří. Ted' byl pryč, stál jsem tu sám a zklamán, musel jsem sebe obviňovat víc než jeho a měl jsem nyní sám okoušet samotu, v níž podle Knulpova názoru každý žijeme a na niž jsem nechtěl nikdy docela uvěřit.

Byla hořká, a nejen v onen první den, i když leckdy také polevila, ale nadobro jsem se jí od té doby už nezbyl nikdy.

Konec

Byl pěkný říjnový den. Lehký, prosluněný vzduch se občas pohnul krátkými, rozmarnými poryvy větru, z polí a zahrad se pozvolna táhly řídké pruhy bleděmodrého kouře z podzimních ohňů, který naplňoval světlou krajinu ostře sladkým pachem páleného bříly a borovic. Ve vesnických zahradách kvetly sytě barevné keřky aster, pozdní vybledlé růže a jiriny a u plotů tu a tam ještě plál květ řeřichy z matně se už bělajícího listoví.

Okresní silnicí do Bulachu šel pomalu koník doktora Macholda. Cesta vedla zvolna do kopce, s jedné strany sklizená pole a brambořiště, na nichž se ještě pracovalo, s druhé mladý hustý smrkový les zpola udušený, hnědá stěna z natěsnaných tyček a suchých větví, půda suchá a stejnobarevně hnědá, plná hustě napadalého suchého jehličí. Vpředu vedla cesta prostě do jasné modři podzimního nebe, jako by tady nahoře byl konec světa.

Doktor držel volně opratě v ruce a starého koníka nechal jít, jak se mu chtělo. Přicházel od ženy na smrtelné posteli, již už nebylo pomoci a která přesto houževnatě bojovala o svůj život až do poslední hodinky. Ted' byl unaven a užíval tiché jízdy pěknou pohodou; jeho myšlenky zadřímly a z lehké otupělosti nerozhodně procítaly na volání, která se zvedala z pachu ohňů na polích, a propadaly se do příjemných neurčitých vzpomínek na prázdniny školních let a ještě dál do zvučného, beztvarého soumraku dětství. Vyrostl totiž na venkově a jeho smysly sledovaly zkušeně a ochotně všechny známky

ročních počasí a jejich úkony.

Málem by byl usnul, když ho vzbudil vůz, který se zastavil. Stružka vody běžela napříč cesty, v ní se zarazila přední kola a kůň se vděčně zastavil, svěsil hlavu a vyčkávavě užíval oddechu.

Machold se vzchopil, když kola pojednou utichla, chopil se opratí, s úsměvem spatřil, že po prosněných minutách les a nebe stojí v slunečním jasu jako předtím, a důvěrným zamlaskáním popohnal koně k dalšímu výstupu. Posadil se však rovně, nerad dřímával ve dne a zapálil si doutník. Jízda pokračovala co noha nohu mine, z pole zdravily dvě ženy, které byly pod přístřeškem za dlouhou řadou pytlů s bramborami.

Hřeben byl už na dosah a koník zvedl hlavu, povzbuzen a v očekávání, že co nejdříve úprkem seběhne dlouhé sedlo známého vršku.

Tu se objevil na blízském světlém obzoru s druhé strany člověk, pocestný, stanul na chvílku v plamenné modři volný a vysoký, a když sestoupil, byl šedý a malý. Když přišel blíž, byl to hubený člověk s malou bradkou v prostých šatech, zřejmě na silnici doma, šel unaveně a s námahou, ale sňal zdvořile klobouk a řekl pozdrav Pán Bůh.

"Pozdrav Bůh," řekl doktor Machold a zadíval se za cizincem, který ho už minul; a náhle zastavil koně, otočil se vstoje nad vrzající koženou střechu a zvolal: "Hej, vy! Pojd'te sem!"

Zaprášený pocestný se zastavil a ohlédl se. Slabě se na něho usmál, znova se otočil a chystal se jít dál, pak se přece jen rozmyslil a poslušně se vrátil.

Ted' stál vedle nízkého vozu a držel klobouk v ruce.

"Kampak, smím-li se optat?" zvolal Machold.

"Po silnici, na Berchtoldsegg."

"Neznáme my se? Nemůžu jenom připadnout na jméno. Vy přec víte, kdo jsem?"

"Jste doktor Machold, hádám-li dobře."

"No tak. A vy? Kdopak jste?"

"Pan doktor mne bude taky znát. Sedávali jsme kdysi vedle sebe u učitele Plochera, pane doktore, a vy jste tehdy opisoval ode mne latinské přípravy."

Machold rychle sestoupil a zadíval se muži do očí. Pak mu se smíchem poklepal na záda.

"Souhlasí!" řekl. "Pak tedy jsi ten proslulý Knulp, a my jsme kamarádi ze školy. Tak dovol, abych ti potřásl rukou, kamaráde! My se neviděli už dobrých deset let. Pořád ještě na vandru?"

"Pořád. K stáru člověk zůstává rád u toho, čemu přivykl."

"To máš pravdu. A kam máš namířeno? Zase jednou domů?"

"Zrovna tam. Chtěl bych do Gerbersau, mám si tam vyřídit nějakou maličkost."

"Tak tak. Máš ještě někoho z vašich naživu?"

"Už nikoho."

"Zrovna jako chlapec už nevypadáš, Knulpe. Jsme teprv oba čtyřicátníci. A že jsi jenom tak chtěl kolem mne přeběhnout, to není od tebe pěkné - Víš, mně se zdá, že bys možná mohl potřebovat doktora."

"Ale kdepak. Mně celkem nic nechybí, a co mně chybí, stejně žádný doktor nevykurýruje."

"To se teprv ukáže. Ted' však nasedni a pojed' se mnou, pak si budem moci lépe pohovořit."

Knulp o kousek ustoupil a nasadil si klobouk. S rozpačitou tváří se bránil, když mu chtěl doktor pomáhat do vozu.

"To nic! Koník ti neuteče, pokud tu budem stát."

Zatím dostal záchvat kašle, a lékař, který už věděl, na čem je, zkrátka jej uchopil a posadil ho do povozu.

"Tak," řekl už v jízdě, "hned budeme navrchu, a pak už to půjde klusem a v půlhodině jsme doma. Při tom kašli nestarej se o zábavu, pohovoříme si až doma. - - Cože? - - Ne, ted' ti už nic nepomůže, nemocní patří do postele a ne na silnici. Víš, tehdy jsi mně hodně pomáhal v latině, ted' je řada na mně." Vyjeli na vršek a se skřípajícími brzdami sjeli pak s kopce dolů; naproti byly už vidět nad ovocnými stromy střechy Bulachu. Ma-chold držel opratě zkrátka a dával pozor na cestu, a Knulp unaven a zpola po chuti se oddával požitku z jízdy a násilnému pohostinství. Zítra, pomyslel si, nejpozději pozítří

pomašíruju do Gerbersau, bu-dou-li nohy sloužit. Nebyl už větroplach, který by plýtl dny a roky. Byl nemocný, starý muž, který už neměl přání, než před koncem spatřit ještě jednou domov.

V Bulachu ho zavedl přítel nejdřív do světnice a dal mu napít mléka a najíst chleba se šunkou. Přitom rozprávěli a pomalu se jim vracela důvěrnost. Potom ho vzal lékař na vyšetření, což si nemocný nechal dobrodušně a s trochou posměchu líbit.

"Víš vlastně, co ti chybí?" optal se Machold, když končil prohlídku. Řekl to lehce a bez důležitosti, a Knulp mu byl za to povděčen.

"Ano, vím to, Macholde. Jsou to úbytě, a vím taky, že to už dlouho nepotrvá."

"Nu, kdopak ví! Musíš však taky uznat, že patříš do postele a do ošetření. Zatím můžeš zůstat tady u mne, já se postarám o místo v nejbližší nemocnici. Nemáš to v pořádku, a musíš se sebrat, aby ses z toho ještě dostal."

Knulp si zase oblékl kabát. Obrátil svůj hubený a šedivý obličej se šelmovským výrazem k doktorovi a řekl mu dobrosrdečně: "Dáváš si s tím moc práce, doktore. Pro mne za mne. Ale ode mne toho moc nečekej."

"Však uvidíme. Posadíš se teď na sluníčko, pokud ještě svítí na zahrádku. Lina ti zatím připraví postel. Musíme si tě hledět, Knul-

pečku. Že takový člověk, který celý svůj život byl na slunci a na vzduchu, si přitom do slova oddělal plíce, není vlastně v pořádku."

A s tím odešel.

Hospodyně Lina nebyla potěšena a bránila se tomu vpustit takového vandraka do pohostinského pokoje. Ale doktor ji okřikl.

"Nechte těch řečí, Lino. Ten člověk má života na mále, ať se tedy u nás ještě trochu poměje. Ostatně vždycky býval čistotný, a než půjde do postele, strčíme ho do lázně. Vyndejte mu jednu mou noční košili a třebas ty pantofle na zimu. A nezapomínejte: Ten člověk je můj přítel."

Knulp spal jedenáct hodin a mlhavé ráno prodřímával v posteli, kde konečně se mohl pomalu rozpomenout, u koho je. Když vyšlo slunce, Machold mu dovolil vstát, a teď po jídle seděli oba při skleničce červeného vína v prosluněném altánu. Knulp byl z dobrého jídla a z půl skleničky vína čilý a hovorný a doktor si udělal na hodinku volno, aby si mohl s tímto zvláštním kamarádem ze školy popovídat a možná něco vyzvědět o tomto ne právě obvyklém lidském životě.

"Jsi tedy spokojen s životem, jaký jsi měl?" otázal se s úsměvem. "Pak je všechno v pořádku. Jinak bych byl opravdu však řekl, že je vlastně škoda takového chlapíka jako ty. Nemusíš být zrovna farářem nebo učitelem, možná že by z tebe býval přírodovědec nebo možná taky básník. Nevím, zda jsi svého nadání využil a zda jsi se dál vzdělával, ale tys je spotřeboval sám pro sebe. Nebo ne?"

Knulp si podepřel bradu s řídkou bradkou do dlaně a díval se na rudé záblesky, které se mihotaly za vinnou sklenicí na sluncem ozářeném ubrusu.

"Není tomu tak docela," pravil pomalu. "S tím nadáním, jak ty tomu říkáš, je to trochu jinak. Dovedu trochu pískat, hrát na harmoniku a někdy se mi i veršík povede, kdysi jsem dobře běhal a netančil jsem špatně. To je všechno. Z toho jsem nemíval jenom sám radost, bývali u toho většinou kamarádi nebo mladá děvčata nebo děti, ti z toho měli vyražení a bývali mi za to vděční. Nemluvme o tom, a dobrá."

"Ano," řekl doktor, "tedy dobrá. Ale na jedno bych se tě ještě zeptal. Chodils tehdy se mnou až do páté třídy latinské školy, pamatuju se na to přesně, a bývals dobrým žákem, i když ne zrovna primus. A pak najednou jsi byl pryč a říkalo se, že chodíš do obecné, a tak jsme byli od sebe, protože jsem se jako latiník nemohl kamarádit s někým,

kdo chodil do obecné. Jak k tomu tehdy došlo? Později, když jsem o tobě slyšel, vždycky jsem si myslel: kdyby byl zůstal u nás ve škole, muselo všechno dopadnout jinak. Tak tedy, jak to bylo? Zprotivilo se ti to nebo tvůj tatík neměl už na školné, nebo co jiného?"

Nemocný uchopil sklenici hnědou, hubenou rukou, nenapil se však, jenom se díval skrze víno proti zelenavému světlu ze zahrady a potom postavil pohár opatrně zpátky na stůl. Mlčky zavřel pak oči a zahloubal se do myšlenek.

"Je ti to proti mysli o tom mluvit?" ptal se ho přítel. "Nemusí to být."

Tu otevřel Knulp oči a dlouho a zkoumavě se mu díval do tváře.

"Přece," pravil ještě váhavě, "myslím, že to musí být. Já jsem to totiž ještě nikomu nevypravoval. Ale teď to možná bude dobře, jestli to někdo vyslechne. Je to jen taková dětská historie, ale pro mne byla přesto důležitá, zaměstnávala mne po léta. Je zvláštní, že se ptáš právě po ní!"

"Proč?"

"Musel jsem na ni v poslední době znova mnoho myslet, a proto jsem taky znova na cestě do Gerbersau."

"Pak tedy povídej."

"Vidíš, doktore, bývali jsme tehdy dobrými kamarády; při nejmenším aspoň do třetí nebo čtvrté třídy.

Pak už jsme se scházeli méně, a ty jsi mnohdy nadarmo pískal před naším domem."

"Bože, ano, je tomu tak! Na to jsem už víc než dvacet let ani nepomyslel. Člověče, ty máš ale paměť. A dál?"

"Mohu ti nyní povědět, jak se to stalo. Zavínily to děvčata. Začly mne poměrně brzo zajímat a ty jsi ještě věřil na čápa a na vránu; tehdy jsem už tak zhruba věděl, jak se to má s chlapci a děvčaty. To mne tehdy zajímalo nejvíce a proto jsem se stranil vašich her na Indiány."

"To ti bylo dvanáct, že?"

"Skoro třináct, jsem o rok starší než ty. Když jsem jednou ležel nemocen, přišla k nám na návštěvu jedna sestřenice, která byla starší o tři čtyři roky než já, a ta si začla se mnou hrát, a když jsem se uzdravil a byl zase na nohou, šel jsem jednou v noci do její světnice za ní. Tehdy jsem poznal, jak vypadá žena a tehdy jsem se děsně vylekal a utekl jsem. Se sestřenicí jsem od té chvíle nechtěl slova promluvit, tak se mi zprotivila a měl jsem z ní strach, ale ta věc mi

utkvěla v hlavě a pak jsem dlouhou dobu táhl jenom za děvčaty. U koželuha Haasise měli dvě dcery v mém stáří a k nim chodila také jiná děvčata ze sousedství, my si hrávali na temných půdách na schovávanou a měli jsme se pořád čemu hihňat, proč se lechtat a něco tajně kutit. Býval jsem po většině jediný chlapec v této společnosti a někdy jsem směl některé z nich splétat copy nebo mně některá dala hubičku, byli jsme všichni ještě zelenáci a nevěděli jsme si s tím rady, ale všechno bylo samá zamilovanost a při koupání jsem se schovával do křoví a díval se .po nich. - - A jednoho dne přibyla další, z předměstí, kde její otec pracoval v přádelně. Říkali jí Františka a líbila se mi hned na první pohled."

Doktor jej přerušil. "Jak se jmenoval její otec? Možná že ji znám."

"Odpusť, raději bych ti to ani neříkal. Ono to ani k té historii nepatří a nechtěl bych, aby to někdy o ní věděl. - Tak tedy! Byla větší a silnější než já, tu a tam jsme se spolu kočkovali a prali, a když mne pak k sobě přitiskla, až to zabořelo, pak mi bylo závratně dobře jako v opojení. Do té jsem se zamiloval, a protože byla o dvě léta starší a už mluvila o tom, že by ráda měla brzy milého, měl jsem jediné přání, abych jí byl já. - - Jednou seděla tak u řeky v Lohgartenu a nohy měla ponořeny do vody, koupala se a měla na sobě jenom spodničku. Tu jsem přišel a přisedl k ní. Najednou jsem si dodal odvahy a řekl jsem jí, že chci a musím být jejím milým. Podívala se však na mne soucitně svýma hnědýma očima a řekla: "Ty jsi malý chlapeček a nosíš ještě krátké kalhoty, copak ty vůbec víš o milém a milování?" Přesto jsem jí řekl, že vím všechno, a nechce-li být mou milou, že ji hodím do vody a sám se taky utopím. Podívala se na mne pozorně pohledem ženy a řekla: "To se uvidí. Umíš-li pak už líbat?" Přisvědčil jsem a rychle jsem ji políbil na ústa a myslel jsem si, že tím je to v pořádku, ale ona popadla mou hlavu pevně a líbala mne teď opravdu jako žena, až mne přecházel zrak a sluch. Pak se zasmála svým hlubokým hlasem a řekla: "Ty by ses mně hodil, chlapče. Ale přec to nejde. Nemohu potřebovat milého, který chodí do latinských škol, to nejsou žádní pořádní lidé. Můj milý musí být pořádný člověk, řemeslník nebo dělník, nikdo studovaný. To z toho nic nebude. Přitáhla mne však na klín a bylo mně v teple jejího náručí tak pěkně a dobře, že jsem ani pomyslit na to nemohl, abych od ní upustil. Tak jsem tedy Františce slíbil, že už nikdy nebudu chodit do latinské školy a že

se stanu řemeslníkem. Jenom se smála, ale nepovolil jsem a nakonec mne znovu líbala a slíbila mně, že až nebudu žákem latinské školy, že bude mou milou a že se s ní budu mít dobře."

Knulp se zarazil a na chvíli se rozkašlal. Jeho přítel pozorně se na něho díval, oba na chvíli zmlkli. Pak pokračoval: "Tak, teď tedy znáš tu historii. Samozřejmě nešlo to tak rychle, jak jsem si to myslel. Od otce jsem dostal pár pohlavků, když jsem mu pověděl, že nechci a nemohu už chodit do latinské školy. Nevěděl jsem si hned rady; často jsem si umiňoval, že zapálím naši školu. Byly to dětinské nápady, ale v podstatě to bylo vážné. Konečně jsem připadl na jediné východisko. Přestal jsem se prostě ve škole učit. Už si nevzpomínáš?"

"Vskutku, už mi trochu svítá. Tys býval nějaký čas skoro denně po škole."

"Tak. Celé hodiny jsem se lajdal a špatně odpovídal, nedělal jsem úkoly a svoje sešity poztrácel, každý den bylo něco a nakonec jsem sám z toho míval radost a jistě jsem učitelům život tehdy neulehčoval. Na latině a těch věcech kolem stejně mi už nesešlo. Ty víš, že jsem míval vždycky dobrý nos a když jsem se pustil do něčeho, pak na nějaký čas pro mne nic jiného neexistovalo. Tak to bylo, ať už jsem chodil cvičit, chytal pstruhy nebo se za býval botanikou. A stejně tak to bylo tenkrát s děvčaty, a dokud jsem se trochu neotrkal a nenabyl zkušeností, na ničem jiném mi nesešlo. Je ovšem hloupé dřepět jako školák v lavici a promrskávat časování, když se nám honí hlavou jenom pomýšlení na to, na co nového jsme přišli s děvčaty včera večer při koupání."

Tak tedy! Možná, že to učitelé zpozorovali, měli mne celkem rádi a šetřili mne tak dlouho, pokud se jenom dalo; a bylo by z mých úmyslů sešlo, ale skamarádil jsem se s Františčiným bratrem. Chodil do poslední třídy obecné školy a byl to vykutálený kluk; naučil jsem se od něho mnohému, ale ničemu dobrému a moc jsem od něho zkusil. Do půlroku jsem byl konečně u cíle, otec mně nabil, co se do mne vešlo, byl jsem však z vaší školy vyloučen a teď jsem seděl v jedné třídě s Františčiným bratrem."

"A ona? To děvče?" optal se Machold.

"To byla právě ta svízel. Od té doby, kdy jsem občas přicházel s jejím bratrem k nim, jednala se mnou hůř, jako bych byl něčím méně než dřív; a teprve po dvou měsících, když už jsem seděl v obecné a

zvykl jsem si po večerech se toulat, zjevila se mi celá pravda. Jednou pozdě večer jsem se toulal Riederovým lesem a jak už několikrát, vyslechl jsem dvojici milenců na lavičce, a když jsem se nakonec dostal až docela blízoučko k nim, byla to Františka s jedním mechanikem. Nedbali o mne ani trochu, on položil paži kolem jejího krku a v ruce držel cigaretu, a ona měla bluzu rozepnutou, zkrátka bylo to ohavné. Tak tedy všechno bylo nadarmo."

Machold poklepal svému příteli na rameno.

"Možná, že to bylo pro tebe to nejlepší."

Knulp však energicky potřásl výraznou hlavou.

"Ale kdepak. Ještě dnes bych dal za to nevím co, kdyby to dopadlo jinak. Nic mi nepovídej o Františce, nedám na ni dopustit. Kdyby to bylo dobře dopadlo, býval bych poznal lásku krásnou a šťastnou, a bývalo by mně to možná pomohlo, že bych se býval po dobrém smířil se školou i s otcem. Podívej se - jak bych to řekl? - od té doby měl jsem leccjaké přátele, známé, kamarády a taky lásky; ale nikdy už jsem se nespolehal na lidské slovo, ani jsem se slovem nevázal. Už nikdy. Žil jsem svůj život, jak se mně hodilo, a nechyběla mně svoboda a krása, ale přece jsem zůstal vždycky sám."

Sáhl po sklenici, vypil opatrně poslední malý hlt vína a vstal.

"Dovolíš-li, lehnu si, nechtěl bych už o tom mluvit. Jistě máš sám ještě co dělat."

Doktor přisvědčil.

"Ty, ještě něco! Chci dneska napsat pro tebe o místo v nemocnici. Možná, že se ti to nehodí, ale nedá se nic dělat. Nevydržíš to, jestli se ti nedostane okamžitá péče."

"I co," zvolal Knulp s nezvyklou prudkostí, "tak mne tedy nech zajít! Stejně to nic nepomůže, vždyť to víš sám. Proč bych se měl ještě teď dát zavřít?"

"Ale kde, Knulpe, buď přec rozumný! Byl bych packal doktor, kdybych tě s tím nechal běhat. V Oberstetten jistě bychom pro tebe našli místo, dostaneš ode mne zvláštní průvodní list s sebou, a po týdně sám přijdu a podívám se za tebou. Slibuji ti to."

Tulák sklesl na své místo a skoro se zdálo, že se rozpláče, a mnul si vychrtlé ruce, jako by ho záblo. Potom se zadíval doktorovi úpěnlivě a dětsky do očí.

"Tak dobrá," pravil docela potichu. "Není to ode mne v pořádku, tolik pro mne udělal, i červené víno -

bylo toho na mne příliš mno-

ho dobrého. Nezlob se na mne, mám však k tobě ještě jednu velkou prosbu."

Machold ho chláholivě poklepal po rameni.

"Měj rozum, kamaráde! Nikdo ti neukládá o život. Tak co je?"

"Nezlobíš se na mne?"

"Kdepak. Proč taky?"

"Pak tě prosím, Macholde, o velkou laskavost. Neposílej mne do Oberstetten! Musím-li už do špitálu, pak bych nejraději aspoň do Gerbersau, tam mne už znají, a jsem tam doma. Možná, že je to taky lepší kvůli chudinské péči, narodil jsem se tam a vůbec -"

Jeho oči naléhavě žebrouly a vzrušením sotva mohl mluvit.

Má horečku, pomyslel si Machold. A klidně se zeptal: "Je-li to všechno, oč žádáš - pak to dáme brzo do pořádku. Máš pravdu, napíšu do Gerbersau. Jdi teď a lehni si, jsi unaven a příliš mnoho jsi mluvil."

Díval se za ním, jak se vleče do domu, a náhle vzpomněl na to léto, kdy ho Knulp učil chytat pstruhy, na jeho chytrý panovačný způsob, jak zacházet s kamarády, vzpomněl na žár pěkného ušlechtilého dvanáctiletého chlapce.

"Chudák," pomyslel si s pohnutím, které mu vadilo, a rychle se zvedl, aby se dal do práce.

Příštího rána byla mlha a Knulp zůstal celý den v posteli. Lékař položil mu tam několik knih, ale Knulp se jich sotva dotkl. Byl mrzut a skleslý, neboť od té doby co se o něho svědomitě starali, měl dobrou postel a chutné jídlo, cítil dál zřetelněji, že to s ním jde ke konci.

Budu-li tak ještě chvíli ležet, myslil si nevrle, pak už nevstanu. Málo mu sešlo na životě, silnice za posledních let ztratily mnoho ze svého kouzla. Nechtěl však zemřít dřív, dokud znovu neuvidí Gerbersau a nerozloučí se potají s řekou a s mostem, s tržištěm a s bývalou zahradou svého otce a taky s onou Františkou. Jeho pozdější lásky byly zapomenuty, jako vůbec celá řada jeho let na cestách mu teď připadala nepatrná a bezvýznamná, zatím co tajuplná léta chlapecká nabyla nového lesku a kouzla. Pozorně si prohlížel jednoduchý pohostinský pokoj; po mnoho let tak nádherně nebydlel. Odborným pohledem zkoumal a prsty ohmatával tkaninu prostěradla, měkkou, nebarvenou vlněnou pokrývku, jemné povlaky zhlavců. Těž podlaha z tvrdého dřeva jej zaujala a fotografie na stěně, na níž byl dožecí palác v Benátkách, a její rámo-

vání ve skleněné mosaice.

Potom ležel zase dlouho s otevřenýma očima, aniž něco viděl, unaven a zaměstnán tím, co se tiše odehrávalo v jeho nemocném těle. Najednou se však zase zvedl, rychle se sehnul z postele a chvatně vylovil svoje boty, aby je pečlivě a zkušeně prohlédl. Dobré už nebyly, ale byl říjen a do prvního sněhu ještě vydrží. A potom bude stejně všemu konec. Přišlo mu na mysl, že by mohl poprosit Macholda o pár starých bot. Ale ne, ten by pojal jen nedůvěru; do špitálu není třeba bot. Opatrně ohmatával prasklá místa na svršcích. Jestli to dobře namaže tukem, musí to vydržet ještě aspoň měsíc. Ta starost byla zbytečná; nejspíš jej tento starý pár bot přečká a bude sloužit ještě dál, když už on sám zmizí se silnice. Upustil střevíce a pokoušel se zhluboka dýchat, bolelo ho to však a rozkašlal se. Zůstal proto zticha a vyčkávavě ležet, dýchal krátkými vdechy a dostal strach, že by s ním mohlo být zle, dřív než by se splnilo jeho poslední přání.

Pokoušel se myslet na smrt, jak už mnohokrát, ale hlava se mu tím unavila a on upadl do polospánku. Když se po hodině probudil, měl za to, že prospal celé dny, a cítil se svěží a klidný. Myslel na Macholda a napadlo ho, že mu tu musí zanechat důkaz vděčnosti, kdyby odešel. Chtěl mu napsat jednu ze svých básní, protože doktor se po nich včera ptal. Nemohl se však na žádnou docela rozpomenout a žádná se mu nelíbila. Oknem viděl blízký les v mlze a dlouho se tam díval, až dostal nápad. Konečkem tužky, který včera v domě našel a vzal k sobě, napsal na čistý bílý papír, jímž byla vyložena zásuvka nočního stolku, několik řádek:

Květiny všechny usychají, když mlha padá, a všichni lidé hynou, do hrobu klesnou.

I lidé jsou květiny, všichni se vrátí zas, jen co jim jaro nadejde. Pak nezastůňou nikdy již a odpuštění dojdou.

Ustal a četl, co napsal. Nebyla to opravdová báseň, rýmy chyběly, ale bylo v nich to, co jimi chtěl říci. Naslinil tužku a napsal pod to: "Váženému panu doktoru Macholdovi od jeho vděčného přítele K." Pak vložil list do malé zásuvky.

Dalšího dne mlha ještě zhoustla, ale vzduch byl ostrý a dalo se čekat, že o polednách se ukáže slunce. Doktor dovolil Knulpovi vstát, když úpěnlivě se toho dožadoval, a vypravoval, že v nemocnici v Gerbersau mají pro něho místo a že ho tam čekají.

"To vyrazím rovnou po obědě," usoudil Knulp, "potřebuju na to čtyři hodiny, možná pět."

"To by tak scházelo," zvolal Machold se smíchem. "Chození pěšky, to pro tebe teď není. Pojedeš se mnou vozem, nenajdeme-li jinou příležitost. Pošlu se zeptat naproti k rychtářům, pojedou možná s ovocem nebo s bramborami do města. Na dni teď už taky nesejde."

Host se podvolil, a když zvěděli, že zítra pojedou rychtářův čeledín do Gerbersau se dvěma telaty, bylo rozhodnuto, že Knulp pojedou s sebou.

"Teplejší kabát bys taky mohl potřebovat," řekl Machold, "vzal by sis můj? Nebo je ti velký?"

Nic nenamítal, kabát byl přinesen, ozkoušen a shledán dobrý. Knulp však, neboť kabát byl z dobrého sukna a zachovalý, se hned chystal ve své staré dětské marnivosti, že si knoflíky pošije. Pobaveně mu to doktor dovolil a přidal mu ještě límec od košile.

Odpoledne ve vší tajnosti zkusil Knulp svůj nový oděv, a protože zase vypadal k světu, začalo mu být líto, že se v posledním čase neholil. Neodvážil se poprosit hospodyně o doktorovo holicí náčiní, ale znal kováře ve vesnici a tam to chtěl zkusit.

Brzy našel kovářnu; vstoupil do dílny a pronesl starý cechovní pozdrav: "Kovář na zkušené žádá o práci." Mistr se na něj chladně a zkoumavě podíval.

"Ty nejsi kovář," řekl mírně. "Balamuť si někoho jiného."

"Správně," smál se tulák. "Máš ještě dobré oči, mistře, a přece mne neznáš. Jestli víš, býval jsem kdysi muzikantem, a ty jsi v Hai-terbachu leckterou sobotu tancoval při mé foukací harmonice."

Kovář stáhl obočí a máchl ještě několikrát pilníkem, pak vzal Knulpa na světlo a prohlížel si ho pozorně.

"Ano, teď už vím," zasmál se krátce. "Ty jsi tedy Knulp. Inu ze-stárnem, když se takovou dobu nevidíme. Copak hledáš v Bulachu?"

Na desetníku a sklence moštu mi nesejde."

"To je od tebe hezké, kováři, ale jako by se stalo. Já však chci něco jiného. Mohl bys mi na čtvrthodinku půjčit svou břitvu, chci si jít večer zatancovat."

Mistr mu pohrozil ukazováčkem.

"Jsi ty ale starý lhář. Mám zato, že tomu tanci už moc nedáš, jak vypadáš."

Knulp se spokojeně uchechtl.

"Nic ti neujde! Škoda, že ses nestal úředníkem. Musím totiž zítra do špitálu, Machold mne tam posílá, a tak tedy pochopíš, že tam nechci nastoupit jako huňáč. Dej mi břitvu, za půl hodiny ji máš tady."

"Tak? A kampak s tím chceš?"

"K doktorovi naproti, spím u něho. Vid', že mi ji dáš?"

To se kovářovi příliš nezdálo. Zůstal nedůvěřivý.

"Já ti ji dám. Ale ať víš, to není jenom nějaká obyčejná břitva, to je pravá solingenská dutá čepel. Rád bych ji zase viděl."

"Spolehni se."

"Nu dobrá. Máš na sobě, přítelíčku, dobrý kabát. Ten k holení nepotřebuješ. Něco ti povím: svlékni ho a nech ho tady a až se s břitvou vrátíš, dostaneš kabát zpátky."

Tulák se ušklíbl.

"Tak dobrá. Zvlášť nóbl nejsi, kováři. Ale pro mne za mne, platí."

Teď přinesl kovář břitvu, Knulp dal svůj kabát do zástavy; nestrpěl však, aby ukoptěný kovář na něj sahal. Po půlhodině byl už zase zpátky a vracel solingenskou břitvu a jeho ježatý dětský vous byl pryč,

vypadal docela jinak.

"Teď ještě snítka bezu za ucho a je z tebe ženich," řekl kovář uznale.

Ale Knulpovi nebylo už do žertu, oblékl kabát, krátce poděkoval a odcházel.

Na cestě domů potkal před domem doktora, který ho s údivem zastavil.

"Kde lítáš? A jak to vypadáš! - Inu ovšem, oholen! Člověče, jsi ty ale dítě!"

Líbil se mu však a Knulp dostal ten večer zase napít červeného vína. Oba kamarádi ze školy slavili loučení a každý byl v tak dobré míře, jak jen bylo možno, a žádný nechtěl dát na sobě znát něco jako

tíseň.

Časně zrána předjel rychtářův čeledín s vozem, na němž v latřkovém pažení stála dvě telata, a na třesoucích se nohách upřeně civěla do chladného rána. Po prvé ležela jinovatka na lukách. Posadili Knulpa k čeledínovi na kozlík, dostal pokrývku na kolena, doktor mu stiskl ruku a daroval čeledínovi půlmarku; vůz se kodrcal k lesu, čeledín si zatím zapálil dýmku a Knulp ospale mhouřil oči do zářivého ranního chladu.

Ale později se ukázalo slunce a v poledne bylo docela teplo. Ti dva na kozlíku se znamenitě bavili, a když dojeli do Gerbersau, chtěl čeledín mermomocí udělat okliku i s telaty na voze a zajet až k nemocnici. Nicméně mu to Knulp brzo rozmluvil a oni se přátelsky rozloučili před vjezdem do města. Tu se Knulp zastavil a hleděl za vozem, až zmizel pod javory na dobytčím trhu.

Usmíval se a dal se stezkou mezi živými ploty, kterou znali jenom domácí. Byl zase na volné noze! Ve špitále ať si čekají.

Ještě jednou okusil navrátilce světla a vůně, hluku a pachů domova a celé té vzrušující a ukájející důvěrnosti být zase doma; hemžení sedláků a měšťanů na dobytčím trhu, prosluněné stíny hnědých kaštanů, smuteční let pozdních tmavých podzimních motýlů podél městské zdi, zvuk čtyř vodních paprsků kašny na tržišti, pach vína a duté bušení do dřeva z klenutého podjezdu mistra bednáře, dobře známé názvy ulic, z nichž každý byl hustě ověšen nepokojným rojem vzpomínek. Všemi smysly střebal ten člověk bez domova mnohostranné kouzlo pobývat zase doma, kouzlo znát, vědět, uvědomovat si, kamarádit se s každým rohem ulice a s každým patníkem. Neúnavně se loudal všemi ulicemi celé odpoledne, vyposlechl brusiče nožů u řeky, oknem nahlížel soustružníkovi do dílny, četl na čerstvě vymalovaných vývěsních štítech stará jména známých rodin. Ponořil ruku do kamenné nádrže kašny na tržišti, žízeň však uhasil teprve dole u malé opatské studánky, která pořád tak tajemně jako před tolika uplynulými lety vyvěrala v přízemí starobylého domu a zurčela mezi kamennými deskami ve zvláště projasněném šeru místnůstky. Dlouho stál u řeky a opíral se o dřevěné zábradlí nad běhutou vodou, v níž se vlnily dlouhé stuhy tmavých řas a nad chvějícími se oblázky černě a tiše stály úzké hřbety ryb. Přesl po staré lávce a uprostřed se zhoupł v kolenou, aby znovu jako chlapec kdysi pocítil jemné pružné odpérování můstku jako odpověď v sobě.

Beze spěchu procházel se dále a na nic nezapomněl, ani na kostelní lípu s malým kouskem trávníku, ani na stavidlo u horního mlýna, na své někdejší zamilované koupaliště. Zastavil se před domkem, v němž před dávnými časy bydlil jeho otec, a na malou chvíli se zády něžně opřel o staré domovní dveře, a našel i zahradu, do níž se díval přes necitelný nový drátěný plot na nově založený sad - ale kamenné schody, dešťovou vodou vymleté, a kulatá, úrodná kdoule byly ještě ty někdejší. Tady prožil Knulp své nejhezčí dny, ještě než se dal vyhnat z latinské školy, zde poznal kdysi, co je štěstí, tady se mu všecko vyplnilo, okusil blaženost bez trpkosti, letní čas, kdy se tak krásně chodilo na třesně, a prožíval zapadlé prchavé štěstí zahradníka, kdy opatroval své květiny: zamilovanou žlutou fialu, veselou sasanku, něžně sametovou macešku; tady měl svou králikárnu a dílnu, kde dělával draka, stavěl vodovod z bezových větviček a mlýnská kola z cívek od nití s lopatkami z kousků šindele. Nebylo střechy, na níž by neznal kočku, která po ní chodila, ani zahrady, jejichž plodů by neokusil, ani stromu, na nějž by nebyval vylezl a v jehož koruně si nevyseděl zelené hnízdo, kde se tak krásně snilo. Tento kus světa mu patřil, co nejdůvěrněji jej znal a miloval; zde měl každý keř a každá zahradní houština pro něho význam, smysl, příběh, zde k němu promlouval každý dešť a padání sněhu, zde žily v jeho snech a přáních vzduch a země, na ně zase reagoval a žil jejich životem. A dnes ještě, pomyslí si Knulp, nebylo možná daleko široko kolem

obyvatele a majitele zahrady, kterému by to všechno bylo víc náleželo než jemu, pro něhož by to mělo větší cenu, víc mu to říkalo, dávalo víc odpovědí a budilo víc vzpomínek.

Mezi blízkými střechami vysoko strměl ostrý šedý štít štíhlého domu. Tam před dávnými časy bydlil koželuh Haasis a tam skončily Knulpovy dětské hry a chlapecké slasti v prvním tajnůstkářství a v choulostivých pletkách s děvčaty. Odtud se leckterý večer vracíval domů zešeřelými ulicemi s klíčovými tuchami rozkoši lásky, tam rozplétal copy děvčatům koželuhovým a tam byl zpit polibky hezké Františky. Chtěl tam zajít později navečer nebo až zítra. Nyní však ho tyto vzpomínky málo vábily, býval by je všechny dohromady rád dal za památku jedné jediné hodiny svého chlapectví.

Hodinu a déle se zdržel u zahradního plotu a díval se, a co viděl, nebyla nová cizí zahrada, která se před ním rozprostírala a s mladým maliním vyhlížela už docela prázdná a podzimní. Viděl otcovu za-

hradu a své květiny dětství na malém záhonku, na Hod boží velikonoční sázené petrkliče a netýkavky jako ze skla a malá pohoří z kaménků, na něž stokrát dával chycené ještěrky, nešťasten, že tam žádná nechtěla zůstat a bydlit a nechtěla se stát jeho domácím zvířetem, a přesto vždy znova byl pln očekávání a naděje, když si přinesl novou. Kdyby mu dnes dali všechny domy a zahrady, všechny květiny a ještěrky a ptáky, co jich je na světě, nic by to nebylo proti čarovné nádhře jedné jediné letní květiny, jak tehdy rostla a tiše rozvíjela své půvabné květy z poupěte na jeho zahrádce. A těch rybízových keřů z tehdejška, z nichž každý mu utkvěl přesně v paměti! Byly pryč, nebyly věčné a nezničitelné, kdosi je vytrhal a vykopal, udělal z nich ohniček, spálil dřevo a kořeny a uvadlé listy, a nikdo nad tím nebědoval. Ano, tady míval často s sebou Macholda. Ten byl teď doktorem a pánem a jezdil si s koníkem po nemocných lidech a zůstal také dobrým a spořádaným člověkem; ale i on, tento chytrý a rázný muž, čím pak byl proti tehdejšku, proti tomu důvěřivému, plachému chlapci z dřívějška plnému naděje? Tady ho Knulp učil, jak se dělají klíčky na mouchy a šindelová vězení pro kobylky luční, a byl Macholdovým učitelem a jeho větším, chytřejším, obdivovaným přítelem.

Sousedův bez zestárl, obrostl mechem a zeschl a besídka z latěk v jiné zahradě se rozpadla, a kdyby vystavěli na jejím místě, co by chtěli, nebylo by to nikdy tak hezké a oblažující a to právě, jak všechno kdysi bylo.

Smrákalo se a ochladilo se, když Knulp opouštěl zarostlý chodníček. Z nové kostelní věže, která pozměnila obraz města, zněl hlasitě nový zvon.

Protáhl se branou koželužství do koželužovy zahrady, byl sváteční večer a nikde nikdo. Neslyšně kráčel měkkým koželužským humnem kolem zejících jam, kde se močily kůže, až k nízké zídce, kde se temná řeka hnala po kamenech od mechu zelených. Tu bylo to místo, kde jednou zvečera poseděl s Františkou, šplounaje bosýma nohama ve vodě.

A kdyby mne nebyvala nechala marně čekat, myslil si Knulp, bylo by všechno dopadlo jinak. I když jsem latinskou školu a studium zanedbal, býval bych měl dost síly a vůle, aby přece jen ze mne něco bylo. Jak jednoduchý a průzračný byl život. Tehdy se zahodil a o ničem už nechtěl vědět, a život na to přistoupil a nic po něm nechtěl.

Stál stranou, darmošlap a nevítaný host, rád viděn v mladých letech, a sám samotinký, když na něho přicházela nemoc a stáří.

Padla na něho velká únava a posadil se na nízkou zídku a řeka temně hučela v jeho myšlenkách. Tu se nad ním rozsvětlo okno a připomnělo mu, že je pozdě a že ho tu nesmějí najít. Neslyšně vyklouzl z koželužovy zahrady a ze vrat, zapjal si kabát a pomyslel na spaní. Měl peníze, doktor mu je dal, a po krátkém rozvažování zmizel v noclehárně. Mohl zajít k Andělu nebo k Labuti, kde ho znali a kde by byl našel přátele. Ale na tom mu teď nesešlo.

Mnoho se v městečku změnilo, co by ho bývalo dříve náramně zajímalo, ale tentokrát nechtěl o ničem vědět a slyšet, jen o starých časech. Když se po krátkém dotazování dozvěděl, že Františka není už naživu, tu všechno pobledlo a zdálo se mu, že přišel jediné kvůli ní. Nemělo smyslu potulovat se ulicemi a mezi zahradami a nechat na sebe pokřikovat útrpné šprýmy od těch, kdo ho znali. A když pak náhodou potkal v úzké Poštovní ulici úředního lékaře, napadlo ho najednou, že ho mohou nakonec nahoře v nemocnici pohřešovat a dají ho hledat. U pekaře si koupil hned dvě housky, zastrčil je do kapes kabátu

a ještě před polednem se vydal strmou cestou do kopce z města.

Tam vysoko nahoře na okraji lesa, v posledním zákrutu silnice seděl zaprášený muž na kupě kamení a kladivem na dlouhém topůrku roztloukal na kusy šedomodrý vápenec.

Knulp se na něho podíval, pozdravil a zastavil se.

"Pozdrav Pán Bůh," řekl -ten člověk a roztloukal dál, aniž zvedl hlavu.

"Jářku, už ten čas dlouho nevydrží," zkoušel to Knulp.

"Už to takové bude," zabručel štěrkař a na okamžik vzhlédl, na jasné silnici oslněn poledním světlem.

"Kampak máte namířeno?"

"Do Říma za papežem," odvětil Knulp. "Je tam ještě hezký kousek, co?"

"Dnes to už nestihnete. Když se budete všude zastavovat a lidi vytrhovat z práce, pak tam nedorazíte ani za rok."

"No, když myslíte. Naspěch nemám, zaplat' Pánu Bohu. Jste pracovitý člověk, pane Ondřeji Schaible."

Cestář si zaclonil rukou oči a zkoumavě si prohlížel pocestného.

"Tak tedy mne znáte," řekl zvolna, "a mně se zdá, že bych vás měl taky znát. Jenom co přijdu na jméno."

"To byste se musil optat starého hospodského U kraba, kde jsme v devadesátém vždycky sedávali. Ale ten už sotva bude mezi živými."

"Kdepak, už dlouho ne. Ale teď už mi svítá, starý příteli. Ty jsi Knulp. Posad' se trošku a pozdrav tě Bůh taky!"

Knulp se posadil, příliš rychle vyšel kopec a ztěžka dýchal; teprve teď uviděl, jak pěkně se v hloubce rozprostíralo městečko, jasně modrá řeka, červenohnědá zmeť střeš a mezi tím malé zelené ostrůvky stromů.

"Máš to tu nahoře pěkně," povídá nabíraje dech.

"Ujde to, nemohu si naříkat. A ty? Dřív se to chodilo snáz dovr-chu, že? Zle popadáš dech, Knulpe.

Přišel ses zas jednou podívat domů?"

"Tak tak, Schaible, snad naposled."

"A pročpak?"

"Plíce jsou nadranc. Nevíš o ničem, co na to?"

"Kdybys býval zůstal doma, člověče, a kdybys býval rádně dělal a měl ženu a děti a večer lůžko, pak by to bylo s tebou jinačí. Ale v tom znáš moje mínění od dřívějšíka. Teď se už nedá nic dělat. Je to tak zlé?"

"Ach, ani nevím. - Nebo přece, vím to už. Jde to prostě s kopce a každý den o trochu rychleji. A nakonec je to dobře, když jsme sami a nikomu nejsme na obtíž."

"Jak se to vezme; to už je tvá věc. Je mi tě však líto."

"Není proč. Zemřít se stejně jednou musí, a přijde to i na cestáře. Tak, kamaráde, sedíme tu oba dva a nemůžeme si oba bůhvíco namlouvat. Tys taky měl kdysi v hlavě jiné pomýšlení. Nechtěls tehdy k dráze?"

"Tomu je už dávno."

"A co děti - zdrávy?"

"Tak, jak povídáš. Jakub už vydělává."

"Ale? To ten čas letí. Myslím, že bych zas měl jít o kus dál."

"Však nehoří. Tak dlouho jsme se neviděli. Řekni, Knulpe, mohu ti něčím pomoci? Moc toho u sebe nemám - tak půl marky."

"Sám ji budeš mít zapotřebí, staroušku. Ne, děkuji."

Chtěl ještě něco dopovědět, ale srdce se mu sevřelo a on zmlkl a cestář mu dal napít ze své láhve moštu. Chvilí pohlíželi dolů na město, z mlýnské strouhy probleskoval sluneční odraz k nim nahoru,

po kamenném mostě pomalu přejížděl vůz s nákladem a pod stavidlem netečně plulo hejno bílých husí.

"Už jsem si odpočal a musím dál," začal Knulp nanovo.

Cestář seděl zamyšlen a potřásl hlavou.

"Poslyš, tys mohl být něčím lepším než jenom takovým toulavým ubožákem," řekl pomalu. "Je to až hřích, jaká je tě škoda. Víš, Knul-pe, jistě nejsem žádná svíčková bába, ale přesto věřím, co stojí psáno v bibli.

Mysli na to taky. Budeš se muset zodpovídat, a nebude to tak lehké. Měl jsi víc vloh než jiní, a přece z tebe nic nebylo. Nemusíš se na mne čertit, že ti to povídám."

Knulp se usmál a svit starého bezstarostného šelmovství mu bleskl okem. Poklepal starému kamarádovi na rameno a povstal.

"Uvidíme, Schaible. Pán Bůh se mne možná ani neoptá: Pročpak ses nestal soudcem? Možná, že taky jenom řekne: Ty, hlavičko, už jsi tu zas? a dá mi tam nahoře dělat něco lehkého, hlídat děti nebo tak."

Ondřej Schaible potřhl rameny pod modře a bíle kostkovanou košili.

"S tebou se nedá vážně hovořit. Ty si myslíš, že až přijde Knulp, že Pánbůh bude jenom žertovat."

"I kdepak. Ale taky by to mohlo být, ne?"

"Nech těch řečí."

Podali si ruce a vtom mu přistrčil cestář malý peníz, který potajmu vyhrabal z kapsy u kalhot. A Knulp to přijal a nebránil se, aby tomu druhému nezkalil radost.

Ještě jednou se podíval do starého údolí, jež mu bylo domovem, ještě jednou kývl Ondřeji Schaiblovi, rozkašlal se a zrychlil krok a pak zmizel za hořením výběžkem lesa.

O čtrnáct dní později, když po chladných mlhavých dnech nadešlo ještě několik dní slunečných s pozdními zvonky a chladivě zralými ostružinami, naráz propukla zima. Třesnutí mrzlo a třetího dne nato, když se oteplilo, napadalo hustě sněhu.

Celou tu dobu byl Knulp na cestách a bez cíle se toulal kolem svého domova a ještě dvakrát z těsné blízkosti kryt lesem pozoroval cestáře Schaibla, ale už na něho nezavolal. Měl toho příliš mnoho na mysli a na těch dlouhých, únavných, daremných cestách propadal se do spleti svého nepodařeného života jako do houževnatých trnitých šlahounů, a nenacházel v tom smysl a útěchu. Pak jej znovu zachvá-

tila nemoc a málo chybělo a byl by se jednoho dne všemu navzdory přece jen v Gerbersau objevil a zaklepal v nemocnici. Ale když po mnoha dnech samoty zase uviděl pod sebou město, dýchlo to na něho cize a nepřátelsky a bylo mu jasno, že už tam nemá nikdy co pohledávat. Občas si koupil někde ve vesnici kus chleba a lískových oříšků bylo ještě dost. Noci trávil ve srubech lesních dělníků nebo ve snopech na poli.

Ted' přicházel v husté sněhové vánici od Vlčí hory k mlýnu v údolí, zasněžen a na smrt unaven, a přesto pořád na nohou, jako by musel skrovný zbytek dnů ještě pořádně využít a běžet, běžet po všech okrajích lesa a všemi průseky. Jakkoli byl nemocen a unaven, jeho oči a jeho chřípí si podržely starou vnímavost. Jako bystrý lovecký pes merčil a věřil ještě i ted', kdy už pro něho nebylo cíle, každou vlnu v krajině, každý poryv větru a každou stopu zvěře. Nebylo v tom vůle a nohy ho nesly samy.

V myšlenkách však byl už zas, jak vlastně v posledních dnech neustále, před Pánem Bohem a ustavičně s ním rozmlouval. Neměl strach; věděl, že nám Bůh neublíží. Ale hovořili, Bůh a Knulp, o marnosti jeho života a jak to mohlo být zaonačeno jinak a proč to a ono tak a ne jinak musilo se stát.

"Tenkrát se to stalo," stál Knulp pořád na svém, "tehdy, když mi bylo čtrnáct let a Františka mne nechala na holičkách. Tehdy mohl jsem se stát ještě vším. Ale potom se ve mně cosi porouchalo nebo zhudlařilo a od té chvíle jsem už nestál za nic. - Inu, prostě byla chyba, žeš mne nenechal ve čtrnácti letech umřít! Pak by byl můj život tak krásný a dokonalý jako zralé jablko."

Pán Bůh se však neustále usmíval a jeho tvář leckdy zcela zmizela ve vánici.

"Tak tedy, Knulpe," řekl nabádavě, "vzpomeň si jenom na své jinošství a na to léto v Odenwaldu a na ty doby v Lächstetten! Copak jsi tam netančil jako pírkó a copaks necítil celý ten krásný život, jak ti prochvívá údy? Copaks neuměl zpívat a hrát na harmoniku, až se děvčatům oči zamžily? Pamatuješ na ty neděle v Bauerswilu? A na svou první milou, Jindřišku? To všecko, to nebylo nic?"

Knulp se musel rozpomínat a jako vzdálené ohně na horách zářily mu radosti jeho mládí plným světlem a voněly těžce a sladce po medu a vínu a zněly temně jako vítr, který v předjarní noci přináší oblevu. Ach bože, to byla krása, krásná byla radost a krásný byl smutek,

a bylo by k pláči škoda každého dne, který by chyběl!

"Ó ano, byla to krása," připustil, a přesto mu bylo do pláče a byl pln rozporů jako umdlené dítě. "Bylo to tehdy krásné. Pravda, vina a smutek byly taky už při tom. Ale je taky pravda, byla to dobrá léta, a

možná, že není mnoho lidí, kdo se z takových pohárů napili a kdo si tak zatančili a kdo oslavili takové noci lásky jako tehdy já. Ale potom, potom měl tomu být konec! Už tam vězel trn ve štěstí, dobře to vím, a pak už nikdy nenastaly tak dobré časy. Ne, už nikdy."

Pán Bůh zmizel daleko v poletujícím sněhu. Ale zatím co se Knulp maloučko zastavil, aby zase nabral dechu a do sněhu vyplivl několik drobných kousků krve, Bůh znenadání už tu byl zase a odpovídal.

"Řekni tedy, Knulpe, nejsi tak trochu nevďěčný? Musím se smát, jaký se z tebe stal zapomnětlivec! Vzpomněli jsme té doby, kdy jsi býval králem tanečních síní a vzpomněli taky na Jindřišku a musels přiznat: bylo to dobré a krásné, působilo to blaze a mělo to smysl. A když tak myslíš na Jindřišku, chlapče, jakpak vůbec chceš myslet na Lízu? Copaks mohl na ni tak docela zapomenout?"

A zase stálo jako vzdálené pohoří kus minulosti před Knulpový-ma očima, a i když pohled na ně nebyl tak utěšený a veselý jako na to předchozí, zářilo to tím tajuplněji a vroucněji, jako když se ženy usmívají v slzách, a tak vyvstaly už dávno pohřbené dny a hodiny, na něž už ani nevzpomněl. A v jejich středu stála Líza s krásnýma smutnýma očima, s chlapečkem na ruce.

"Jaký jsem to byl ničema!" dal se znovu do nářku. "Od té doby, co je Líza mrtva, neměl jsem ani já žít!"

Ale Bůh mu nedal domluvit. Pronikavě na něho pohlédl svýma světlýma očima a pokračoval: "Nech toho, Knulpe! Moc jsi Líze ublížil, je tomu tak, ale dobře víš, žeš pro ni měl víc nežnosti a krásy než zla a ona se na tebe taky ani chvílku nezlobila. Copak ještě nevidíš, ty hlavičko, jaký to všecko mělo smysl?"

Nevidíš, že se z tebe proto musel stát větroplach a tulák, abys všude mohl přinést kousek dětské pošetilosti a dětského smíchu? Že za to tě museli mít lidé všude trochu rádi, museli tě trochu škádlit a museli ti být trochu vděční?"

"Je to nakonec pravda," po chvílce mlčení Knulp polohlasem přitakal. "Tak tomu bylo však dřív, to jsem byl ještě mladý! Pročpak jsem se z toho ničemu nenaučil a nestal se pořádným člověkem. Byl ještě čas." Sníh ustal na chvíli padat. Knulp zase chvílku odpočíval a chtěl s klobouku a se šatů setřást návěj sněhu. Neudělal to však, byl roztržit a zemdlen, a Bůh stál teď blízoučko před ním, světlé oči měl do široka otevřeny a zářily jako slunce.

"Bud' už jednou spokojen," napomenul ho Bůh, "co ti to nařikání pomůže? Opravdu nevidíš, že všecko je dobře a v pořádku a že nic nemohlo být jinak? Chtěl bys být teď pánem nebo řemeslnickým mistrem a mít ženu a děti a večer číst noviny? Copak bys zase hned neutekl a nespál s liškami v lese a nelíčil vějíčky na ptáky a nehrál si s ještěrkami?"

Znova Knulp vykročil, motal se únavou a přece nic z toho necítil. Bylo mu mnohem lépe a vděčně přitakal všemu, co mu Bůh povídal.

"Podívej se," řekl Bůh, "nemohl jsem tě potřebovat jinakého, než jaký jsi. Ve jménu mém jsi putoval a usedlíkům jsi musel stále znova přinášet trochu stesku po svobodě. Ve jménu mém tropils hlouposti a vysmívali se ti; já sám jsem byl v tobě vysmíván a byl jsem v tobě milován. Jsi přec mé dítě a můj bratr a kus mne, a nic jsi neokoušel a nic jsi nevytrpěl, co bych s tebou nebyl prožíval."

"Ano," pravil Knulp a přisvědčil těžce hlavou. "Ano, je tomu tak, vlastně jsem to vždycky věděl."

Odpočíval vleže ve sněhu a jeho znavené údy pozbývaly tíhy a jeho zanícené oči se usmívaly.

A když je zavřel, aby si trochu zdříml, slyšel stále ještě mluvit hlas boží a díval se stále ještě do jeho světlých očí.

"Není si už nač stěžovat?" tázal se hlas boží.

"Není," přitakal Knulp a plaše se usmál.

"A všecko je dobré? Je všecko, jak má být?"

"Ano," přisvědčil, "všecko je, jak má být."

Hlas boží se ztišil a zněl hned jako hlas matčin, hned jako Jindřiš-čin hlas, hned jako dobrý, mírný hlas Lízin.

Když Knulp znova otevřel oči, slunce zářilo a tak oslňovalo, že zas rychle musel sklopit víčka. Cítil, jak mu těžce spočívá sníh na rukou, a chtěl jej setřást, ale vůle spát byla v něm už silnější než každá jiná vůle.